



■ Madril, 1808ko maiatzaren 2a. Manipulatutako historia



ARGIA

2008ko maiatzaren 4a | LXXI. urtea | 2.135 zenbakia | 3,70 euro

■ Wu Ming kolektiboa:
bost idazle jenialen
emaitza berria

■ Paraguai:
60 urteko oligarkia
eten nahi du Lugok

Mattin Partarrieu “Kritika anitz erosiak daude”



latxun 120

Zergatik ugaritu dira hainbeste kultur azpiegiturak?



NOBEDADEA

Erakutsi ezazu
ingurumena
zaintzeko gai
zarela galderak
zuzen erantzunez
eta lortu itzazu
puntuak Lohiker
maltzurari
aurre egiteko.

urtetik
8
gorakoentzat

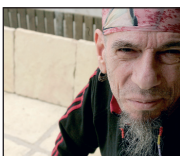


27€

ARGIAren
hapidedunek
%15eko deskontua



- 4 Deabruaren abokatua: El Drogas.**
Sustrai Colina.



Gaiak

- 15 Poltsa berrerabilgarriak. Plastikoa murrizteko eguneroko konpromisoa.** Iure Altzibar.

Iritziak

- 16 J.I. Basterretxea. Ttakun (h)errenka.** Psikoanalisia.
17 Asisko Urmeneta. Gora Pro Nobis.
18 Ramon Etxezarreta. Mondragoeko erretolika(k).
Castillo Suarez. Bakardadeaz.
19 Ekai Txapartegi. ETA kondenatzea (eta III).
Joxemari Ostolaza. Plaza del dieciocho.
20 Bertso berriak. Zulotik irtetea jarriak.
 Onintza Enbeita.

Erdiko kaiera

- 26 Denbora-pasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
27 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
30 Ezpalak. Jon Torner.
31 Abarrak. Gorka Bereziartua.
32 Ihesi. Lazkaomendi, Goierriko balkoia. Igor Eguren.
34 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Termometroa

- 37 Xabi Larralde: "Autonomia hitza geureganatuz tabua hautsi dugu".**
Mikel Asurmendi.
40 Paraguaiko hauteskunde ondorena. Aro berriaren atarian. Luismi Uharte.
42 Meatzarien 1890eko maiatza.
Daniel Udalaiz.
44 Henriette Aguerre, Donibane-Ziburu ikastolako zuzendaria: "Gure publikoa aldatzen ari da".
Garbina Ubeda Goikoetxea.
46 Bero-beroan. Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
48 Net Hurbil. Hazi ez, hertu: gutxiagorekin hobeto bizitzeko. Pello Zubiria.



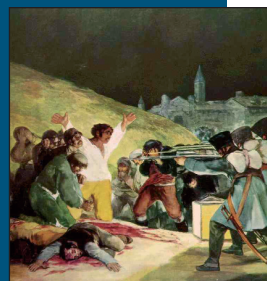
Xabi Larralde.



XIX. mendeko meatzariak.

5 | 1808ko maiatzaren 2a | J. Agirreazkuenaga

Madriren egun handia da maiatzaren 2a, eta aurtengoa handiagoa oraindik, 1808ko gertaeren bigarren mendeurrena ospatzen baita. Espainiako nazio kontzientzia orduan jaio zela diote askok. Baina mito batetik sorturiko ustea da hori, Madriren ez baitzen batbateko matxinadarik izan, neba-arreben arteko gerra baten hasiera baizik.



21 | Wu Ming, literaturaz harago

Ion Olano Carlos

36 | Denboraren makina

Nagore Irazustabarrena

50 | Azkena

Inma Errea

10 | Mattin Partarrieu | Sustrai Colina

Pintatzea du pasio, pintatzea bizimodu, pintatzea bizitza. "Sentitzen nuena egin dut, sentitzen nuelako", esan digu Partarrieuk, Donibane Lohizunen duen galerian. Paris eta Euskal Herria artean bizi da artista arrakastatsua.



Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Lander Arbelaiz, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Gaizka Iroz.



EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua



GIPUZKOA
zurekin, aurrera»



kutxa



“Diskoetxeek ministerioak dirudite”

El Drogas | Enrique Villarreal

Grabagailuarekin batera piztu da. Gustuko ditu fokuak. “Ikus nazatela!”.

SUSTRAI COLINA

Argazkia: Josu Santesteban

Utzidazu barrez lehertzen. Lehen diskoa Ramoncin-ekin grabatu zenuten.

Eta gaur bi planeta desberdinetan bizi gara! Oso ongi hitz egiten du, baina tertulianotzat daukat rockerotzat baino gehiago.

Hori multinazional batekin lan egitea bezain bekatu larria da!

Garenak gara ez dugulako hanka sartzeko beldurrik. Ez naiz sekula arduratu bizilagunak, hain jatorra izanda, ile motzarekin hobeto nengokeela esan izan didanean. Ilea moztu banu kontra-koa esango zidan, izorratzeagatik.

Ilea ez, baina kantak moztu dizkizute...

En nombre de Dios zentsuratu zigutenean, Poligrameko arduraduna laban-duelu batera desafiatu nuen. Tipoa poltsikoan neraman poltsa bezain zuri jarri zen.

Beste garai batzuk ziren.

Noan tokira noala, jendeak daukan guztira gomitatu nahi izaten nau, uste du desfasatuetan desfasatuena naizela. Baina orain ez naiz kontzertura burua azken tabernan zuela iristen zen hura.

Orain bere alabari gosaria prestatzera jaikitzen den aitatzoa zara.

Bizi izan naiz lurretik bost metrora, baina garrantzitsua da hankak lurrean jartzea, etxean egoten jakitea, oholtzatik kanpo egin behar dituzunak egitea.

Zer da ba artista bat oholtzatik kanpo?

Hemen hutsaren hurrengotzat gauzkate. Pentsa,

urtean 50 kontzertu emanda ere ezin dugu langabeziarik kobratu!

A zer aurpegia! Musikaren industria krisian eta zu...

Oso zaila egiten zait pena sentitzea. Diskoetxeek ministerioak dirudite, nik ez dakit zer egiten duen hainbeste jendek!

Zuek egiten duzuen, bizi!

Kanpotik ikusita badirudi rock talde bat edatera, larrutara eta drogatzera doala, baina eza gutzen ditudan talde guztiek lan, lan eta lan egiten dute. Kanta bat ez da bost minutuan egiten.

Espanian, bost minutu aski dira talde euskaldun bat karteletik kentzeko.

Ni adierazpen askatasunaren alde nago. Cope eta *La Razón* ere defendituko nituzke medio libre eta alternatiboak zapaldu eta eragotziko ez balira. Ez dut ulertzen zergatik egon behar dugun denok boterearen gustuekin ados.

Nik ulertzen ez dudana da nola eman diezaiokeen atxikimendua Elkarriri *No hay tregua* kantatzen duenak!

Hori ulertzea oso erraza da. Nik beti bakardadeari buruz idatzi izan dut, eta Elkarriri baino mugimendu bakartiagorik!

“... pero alguien debe tirar del gatillo...”

Hasieran seroren konfederazio baten letra ematen zuen, eta gaur “ETA-ETA-ETA-ETA” oihukatzen digute. Berdin kantatzen dugu baina ez da berdin jasotzen. ■

1808ko maiatzaren 2a

Mitoaren haritik tiraka

Independentzia Gerra omen zen, herritarren bat-bateko erreakzioa. Espainiar nazioaren sorreratzat duten data-giltzarriaren bigarren mendeurrena hots handiz ospatuko da egunotan. Baina non amaitzen da egia eta non hasi mitoa? Europako gerra bat izan zen, neba-arreben artekoa gainera; askatasunaren eta ongiaren izenean, arrazoiak munstroak sortu zituen.

JOSEBA AGIRREAZKUENAGA

Maiatzaren 2ko mamelukoen karga, Francisco de Goya.



1808KO MAIATZAREN 2KO Madrilgo matxinada espainiar naziotasun abertzalearen ikur bihurtu da. Madril en jai eguna da eta espainiar mitologia politikoan data ospetsua. Egun horrek herri xehearen errebolta eta J. Murat jeneral frantsesak antolatutako errepresio latza gogoratzen du. Garaiko iturburuek matxinadan emakumeek izan zuten kementa azpimarratzen dute eta maiatzaren 4an atxilotu guztiak arkabuzez hil zituztela.

Muratek konfiantzazko talde militarra sortua zuen Baionan; hirurehun lagun gorritz jantzi zituen eskal herritarren itxura bereztuan, eta hauek izan ziren ondoren Madril en gogor ekin ziotenak. Horra, jatorriz Lapurdikoa zen mutiko gazte batek nola kontatu zuen egun hartan jazotakoa:

*Xapel gorriak ginenian atera plazala
burla egiten basi zaurkigun behala
uste zuten arauz zezenak ginela
gure toreatzeko mokanesekeila
Mokanesak ibarans ta gibelko aldian jo
oihu egiten zaurkuten: Tira tira carajo!
Tiratu giniotzaten dozena bat tiro
hun zirenak joan ziren erran gabe adio.*

Sei urte beranduago, antzerki funtzioa antolatu zen Bilbon maiatzaren 2an. Bertan 1808an hildakoa izan zituzten gogoan eta honelako bertsoak kantatu zituzten antzokian:

*Españoles, que disteis la vida
Por la independencia de vuestra nación
por vosotros la patria apellida
Libertad, rey, cortes y constitución.*

Mitorik gabeko naziotasunik ez da posible. Espainiar naziotasunak ere mitoak eta uste erdi-ustelak ditu oinarri

Disparateak bildumako marrazki ezaguna. Fernando VII.aren berrezarpenak eragindako errepresioa irudikatu nahi izan zuen Goyak.

Beraz, liberalek abertzaletasun berriaren ikur bihurtu zuten data ezaguna. Abertzaletasuna –“patriotismoa” garaiko dotrinetan– honela definitzen zuten: *Es una virtud moral y nace de la caridad y se funda en la justicia* (bertute morala da eta karitatetik jaio eta justizian oinarritzen da). Patriota delakoak “frantsestuen” aurka zeuden antiliberalek zirelako, baina tartean liberalek ere bazeuden. Cadizen, liberal patriotak Espainietako erresuma zaharra arbuia eta nazio espainiarraren jabe sentitu ziren. Eta berrehun urteren buruan, ildo bereko nazionalismoa goratzen da. Horretarako, adibidez, Madrilgo Autonomi Erkidegoko agintariak fundazio berezia sortu du, nazionalismo liberalaren mitoak gorapatzeko.

Noiz eta zergatik bihurtzen da mito?

1840ko hamarkadan, zazpi urteko gerra zibila –Lehen Gerra Karlista– amaitu ondoren zatiketa gainditu beharra zegoen Espainian. Karlisten arteko zati bat erresumako sistema liberalean integratu zen bitartean, bestea atzerriratu egin zen. Une horretan, espainiar nazionalismoak kultura politiko bateratua aldarrikatu zuen nazio liberalaren ikuspuntua sendotzeko, horretarako 1808ko gerratearen memoria erabiliz.

Izan ere, Napoleonen aldeko liberalek “antiespainiar” bilakatu ziren frantsestea hobesten omen zutelako, baina paradoxikoki, urte batzuen buruan liberalismoaren habeetako bat jaso zuten. Bazirudien herri populuak pertsona baten antzera erreakzionatzen zuela: matxinatu, emozionatu eta lasaitu



egiten zen. Eta jakina, herri populua Espainia-ko nazioa bera zen. Beraz, erromantizismoaren bultzadaz, herri populua izan zen patriotismo eta nazio abertzalearen habia, eta Espainiako erresuma inperio izatetik nazio izatera pasatu zen. José Esproncedaren bertsoek, adibidez, herri popularen nortasuna gorai-patzen dute; eta beranduago Benito Pérez Galdósek *Episodios nacionales* izeneko nobelak idatzi zituenean, 1808 urtean sustraitu zuen historia nazional berria. Gaur egunean Perez Galdosen nobelak berrargitaratu eta oparitzen dituzte. Ikuspegi horretatik, Espainian, nazio bakarrarentzat baino ez dago tokirik.

1812ko Konstituzioaren eztabaidetan, erresumako espainiar-amerikarrek proposatzen zuten federalismoa arbuia zen. Ondorioz, Ameriketako koloniek ibilbide politiko berriari ekin zioten beren kabuz. Eta penintsulan ere “Espainiak” gero eta nabarmenago ziren. Hala ere agintari liberelek Espainia bakar eta batera-koia alde egiten zuten. Baina 1852an adibidez, Torres Villegas geografoak lau Espainia politiko bereizi zituen: Espainia konstituzionala, asimilatua, koloniala (Kuba, Puerto Rico eta Filipinak) eta forala (Hego Euskal Herria). Naziotasun bakarreko Espainia eta naziotasun anitzaren Espainia XIX. mendean ageriko arazoa zen jadanik.



Goyaren Gerrako Desastreak serieko irudia. 1808tik 1814ra arteko gertaeren berri eman zuen artista aragoarrak 80 marrazkitan.

Mito gabeko naziotasunik ez da posible, gutxi asko irudikaturiko komunitate nahia erakusten duelako. Espainiar naziotasunak ere mitoak eta uste erdi-ustelak ditu oinarri; eta jakina, gertaerak itxuraldatu ditu. Baina azkenean, gertatutakoa baino, ustea da garrantzitsuagoa, jendeak sinesten duena. Maiatzaren 2ko gertakizunak iraultza libera-



* KONTUZ LUR BUSTIA

Gizarte elebiduna lortzeko egiten dugu lan.

Zure hizkuntza eskubideak zaintzeko egiten dugu lan **elebiden**. Haiek urratu zaizkizula uste baldin baduzu, jar zaitez harremanetan gurekin, eta beharrezkoa den guztia egingo dugu arazoa konpontzeko.



Hizkuntza Eskubideak
bermatzeko zerbitzua
Servicio para la garantía
de Derechos Lingüísticos

EUSKO JAURLARITZA

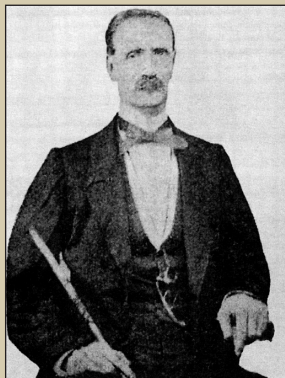
KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza



GOBIERNO VASCO

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

Aurkaria jo eta garbitu: 1808ko herentziak Euskal Herrian



Juan Jose Maria Yandiola.
1808an Baionan izan zen politikari bizkaitarra.

Euskal abertzaletasunak ere 1808 urtea aintzat hartu zuen. Angel Zabala *Kondaño*-k, Sabino Aranaren ondoko buruzagiak, Espainiako erresumarako egitura behar zen Konstituzio berriari buruz Baionan urte hartan izan ziren eztabaidak aztertu zituen *Euzkadi* aldizkarian. Fernando VII.a erregea Baionarako bidean zela, Bizkaiko Foruak zin egin zituen Gasteizen, eta Baionara ez joateko gomendioa jaso zuen han. Alferrik; Lapurdiko hiriburuan Espainiako erregetza galdu zuen. Haren aitak ere —Carlos IV.ak— koroari uko egin behar izan zion eta Napoleonek bere anaia Jose jarri zuen errege berri.

Gauzak horrela, Bizkaiko Batzar Nagusiek Baionara ordezkaria bidaltzea erabaki zuten, Konstituzio politiko berriaren eztabaidan parte hartzeko. Bertan, Juan Jose Maria Yandiola Bizkaiko ordezkariak “Bizkaiko Konstituzioaren” aldeko defentsari ekin zion: “Bizkaia Espainiako Gobernu orokorretik bananduta existitu da, bere Konstituzio eta legeekin”, azaldu zuen. Beraz, Napoleonen berrikuntza liberalen alde azaldu arren, Bizkaiko Konstituzio politikoaren iraupea aldarrikatu zuen legelari adituak, eta beste horrenbeste egin zuten Araba, Gipuzkoa eta Nafarroako ordezkariak “konstituzio foralen” alde. Arana eta Zabalaren diskurtso nazionalistak Yandiola-

ren oinarri teorikotik edan zuen, baina aldi berean Napoleonen aurkako diskurtso sozio-politiko antiliberalen ildoan kokatu ziren. Ikusi besterik ez dago *Antxinako euskaldunen alabantzak* izeneko manifestu politikoa, Napoleonen aurkako esperientzian hezurramitua eta XIX. mendean barrena iraun zuena:

*Gorde izan da beti / garbiro fedea
baita geure legeak / eta berbeitea.
Erbestetar gaistoak / nahi eukezan galdu
euskaldunak eztabe / bururik makurtu.*

Bi mende bost urtetan laburtuak

Ikusten denez, 1808tik 1813ra arteko garai lazgarrian azken 200 urteotako hainbat fenomeno eta diskurtso politikoren jatorria ageri da. 1810ean, Hego Euskal Herria Espainiatik banandu eta Frantzia txertatu zen, Nafarroako eta Bizkaiko “Gobernua” —hiru probintziatarako— sortuz; administrazio publikoa antolatzeke era berria zen hura: Herriarekin harreman zuzena izateko aldizkari ofizialak argitaratu zituzten, baina aldi berean, Napoleonen aurkako argitalpenak kaleratu ziren. Bestalde, bertsoen bidezko propagandak garrantzi handia hartu zuen; hona adibidez, Jose Bonaparte erregearen aurkakoa:

*Biba gure Fernando / gogozko erregia
berari bakarrikan / diogu legia.
Biba bere senide / kautibo daudenak
Rejenziako eta / Korteko personak.*

laren atala ziren Espainiko liberalentzat —xenofobia antifrantsesa ere bistakoa zen—. Erresuma Batuentzat, aldiz, Iberiar penintsulako gerra besterik ez zen. Baina bi hamarkada beranduago, independentziaren aldeko gerra bihurtu zen hura guztia; liberalek frantsestea eta liberalismoa bereiztea lortu zuten. Horrela, Katalunian 1808ko gertakizunak frantsesaren aurkako gerra lege definitzen dira eta euskaraz J.I. Iztuetak 1808ko gerra “Frantsestea” izendatu zuen.

XIX. mende erdian agintean zeuden liberalek, 1808koa nortasuna babesteko herri popularen matxinada izan zela aldarrikatu zuten. Berez, gerra zibil bortitza ere izan zen, eta Euskal Herrira mugatzen bagara, berebiziko gerra zibila gainera. Beranduago, berriz ere gerra piztu zen karlista eta liberalen artean, nortzuk ote ziren orduan atzerritarrak eta nortzuk jatorrak? Aldiz, 1868an liberalismoan sakontzeko proposamen demokratikoak egin zirenean eta gizonezko guztientzat boto eskubidea eta erlijio askatasuna inda-

rrean jarri zirenean, katolikoek atzerritartzat jo zituzten neurri horien defendatzaileak. Giro hartan, 1808ko mitoa erabat sendotu zen.

*Gerrako
Desastreak,
9. marrazkia.
Madrilgo Liburutegi
Nazionalean
ikusgai daude
Goyak egindako
irudi hauek.*

Baina nork eragin zuen 1808ko matxinada?

30 urtetan, frantsesen armada hiru alditan sartu zen penintsulan: 1794an Errepublikaren mezu iraultzailea ekartzeko (*liberté, égalité, fraternité*); 1808an Napoleonen proiektu inperialista zabaltzeko; eta 1823an Fernando VII.aren absolutismoa berrezartzeko. Beraz, frantsestea zer ote zen argitu beharra dago, aldi bakoitzean esanahi desberdina duelako. Testuinguru bakoitzean, herritarren erantzuna desberdina izan zen, egoera politikoa ere ez baitzen berdina. Buruzagien eta populua-aren ikuspegiak, errebolta gehienetan bezala, erabat kontrajarriak ziren.

1808an populua-aren matxinada espontaneorik ez zen izan. Madrilen maiatzaren 2an gertaturikoak, aldezturik pres-



Orduan sortu eta errotu zen gerrillaren teknika militarra: Bizkaian Longa izan zen buruzagi nagusi; Gipuzkoan Jauregi *Artzaia*, Zumalakarregi ondoan zuela —etorkizunean *Artzaia* liberalen buru militarra izan zen eta Zumalakarregi bere aurkari karlista—; Nafarroan berriz, Minak antolaturiko gerrilla sendo zegoen. 1813an, armada frantsesa garaiturik, gerrillari buruak goraipatu zituzten:

*Mina ta Pastorea / Longa hirugarren
Mugartegi jarri da / Bizkaian laugarren.
Haren ejerzituak / ikusi ezker
ezin leike fuertzarik / frantsesak gehiago*

Baina gerrilla ez zen amaitu 1813an. Hurrengo urteetan, liberalak agintean jarri ziren bakoitzean, Euskal Herrian “mendi-mutilek” armak hartu zituzten aurka egiteko. Eta aukera politikoak ebazteko armetara deituz, ikusten dugunez, XIX. mendean ez ezik, XX. eta XXI. mendeetan ere iraun du gure artean, elkar bizitzen ikasi ezinik. Uste ustela gurean erabat sustraitu zen: aurkari politikoak ez zuela bizitzerik merezi. Baina 200 urteko esperientziak erakutsi du hilketen bidezko aukerak ibilbide laburra duela eta bere egitasmo politikoan galdu egin dutela horrela sinetsi dutenek.

Politikagintzan Konstituzio berriak eztabaidatu ziren Batzar Nagusietan —1808koa ez ezik, 1812koa ere bai—. Horrela, iritzi kontrajarriak azaldu eta bozkatu ziren, liberal eta antiliberalen diskurtso berriak azaleraziz. Euskaltasuna ere politikagintza berrian sartu zen. Jose Pablo Ulibarriren (Abando, Bilbo) 1814ko bertsoak adierazgarriak dira:

tatua zirudien. Portugaleko Errege sendiak Brasilerak alde egin zuen bitartean, Espainiakoa Baionarantz joan zen, Napoleonen babesa lortzera. Espainiako hirietan armada frantsesa zegoen, Portugal erasotzeko asmoz. Maiatzaren 2an Errege sendiko kideak Baionarantz abiatu zirela eta, herritar batzuk “eramaten dituztel!” hasi ziren garrasika eta matxinada lehertu zen. Hilabete batzuk lehenago Fernando VII.ak erregetza lortzeko Aranjuezen populua Godoyen aurka amotinatu zuen bezalaxe. Espainiako erresumaren buruzagitza pentsamolde desberdinen arteko lehia bizia zegoen: alde batean joera ilustratuak, pentsaera librearen bidez gizartea antolatu nahian; beste aldean, Elizaren eta Inkisizioaren gidaritzak aldarrikatzen zutenak. 1814an, Fernando VII.ak erregetza berriz hartu zuenean, Abandoko San Bizente elizan Ulibarri euskaltzalearen bertso hauek kantatu ziren:

*Ñork Elexien kontra / ezer esaten dan?
Ez eijo zu parkatu / barriketa zital hau
Garbirik jaon daizun / zure erlijinoia
irme sendatu eizu / Inkisizinoia.*

Elizako kideen eta erresumako buruzagi batzuen eraginez, Napoleonen aurka matxinada

ZUMALAKARREGI MUSEOA



1813ko Gasteizko bataila irudikatzen duen grabatua. Wellington dukearen soldadu ingelesek mendean hartu zuten ihesi zebilen Jose Bonaparteren gudarostea. Europako gerra bat izan zen hura.

*Bakotxak bere hizkuntza / ahazturik badegu
bakian gagoz eta / ikasi biar dogu
zerren ezpadakigu / euskaraz berbeiten
nork igerriko gaitu / bizkaitarrak garien.*

1808an populuaren matxinadarik ez zen izan. Madrilen maiatzaren 2an gertaturikoak aldeztu aurretik prestatua zirudien

prestatu zuten eta herritarrak bere kabuzko gerrilla gerrari ekin zioten.

Bilbon, matxinada 1808ko abuztuaren 6an gertatu zen. Diputazioak agintari berrien ildotik jotzen zuen bitartean, herritar batzuk agintari horien kontra altxatu ziren, *Biba Fernando VII!* oihu eginez. Gerrarako deia zabaldu zuten, besteak beste “geure legeak eta geure arbasoen sepulturak” defendatzeko. Pixka bat lehenago, uztailan, armada frantsesak lehen porrota jasan zuen Bailenen (Andaluzia). Baina gero, armada berberak Bilboko matxinada patriota guztiz zapaldu zuen —San Frantzisko komentua aurrean hainbat pertsona hil zituzten, adibidez—. Mazarreko bilbotar ministroak Bizkaiko Batzar Nagusiak deitu eta agintari berriak izendatu zituzten, Jose errege berriaren aldekoak, noski. Hala ere, handikien kontrako eraso eta lapurretek han-hemenka jarraitu zuten eta agintari berriak hiriguneetan babestu behar izan ziren.

Napoleonen proiektua Europarako pentsatua izan zen eta horretarako estatu-nazioen eraketa administratiboa sustatu zuen. Azkenean gerra galdu arren, bere eredu politiko-administratiboak munduan barrena arrakasta izan du; horra, adibidez, gaur egungo Nazio Batuen instituzionalizazioaren oinarriak. ■

«Zoritxarrez, ez dituzu zure erosleak hautatzen»

Agertzea gustatzen ez zaiolako pintatzen ditu besteak, baina besteak pintatzen ditueneko agertzen da bera. Artea esaten diote askok. Lotsa, berak.

SUSTRAI COLINA

Argazkiak: Gaizka Iroz

Hautzaroari so, bere bizitza artelan bat zela ohar-tu zen poeta.

Lau urte nituela aldatu ginen Hazparnetik Parisera. Hazparnen, aita zapataria zen, eta bi sos gehiago irabazteko gauez zapatak egiten eta konpontzen oroitzen dut. Harrigarria da nola ez dudana Parisera heldu gineneko gomuta zehatzik, euskara elebakarrean mintzo nintzela baizik ez. Fite hasi ziren autoritateak gurasoei hola ezin zela, horrekin bukatu behar zela, eta ez zidatela gehiago euskaraz hitz egin behar esaten. Iritsi berri, abarketan lastoa, gure aitak dena irentsi zuen, eta nire gurasoek ez zidaten gehiago euskaraz hitzik egin.

Zu ez zapatari, ez poeta...

Nik musikaria izan nahiko nukeen. Belarria badut, baina besterik ez. Segur aski berezko dohain batzuk falta zitzaizkidan. Ez gara denetan onak baina ezta zertan inutirik ere. Denek dakargu bideratzen gaituen zerbaite. Izan liteke pintura, musika... Ni, adibidez, perretxikotara joaten naizenean beti joaten naiz gora begira, eta jakina, nire ingurukoek saskia betetzen duten bitartean nik ez dut sekula onddo bat bildu. Berezko dohain batzuk ditugu, aldatu ezin direnak.

Zurea, pertsonaiak marrazteko dohaina da.

Nik marrazkia nahiko berezkoa dut baina lan anitz egin behar izan dut. Izigarri. Bederatzi urte nituenetik segitzen ditut gaueko ikastaroak. Betitik jakin dut pintatu nahi nuela, eta betitik egin zaizkit pertsonaiak paisaiak baino erakargarriagoak. Horren giblean, pertsonaien bidez pai-

saia erakusteko nahia dago, testuinguru dekoratu bihurtzeko nahia.

Begiak beti ehizan beraz...

Horregatik naiz ostatuzale amorratua. Ez dut sekula kafea etxean hartzen. Nahiago dut terrazara joan nire arkatx eta blokearekin, eta deigarria edo interesgarria zaidanaren krokisa marraztu. Jende desberdinaren elkarteak gustatzen zaizkit. Goizetan, adibidez, lanetik datozenak, lanera doazenak, edo besta bukatzen ari direnak atzematen dituzu nahasian. Biziki koktel aberatsa da, koadro andana dago hor.

Errazegia litzateke, alta, krokis oro koadro bilakatu bazenu.

Oihal anitz desegindakoa naiz. Ontzat jotzen ditudanak baizik ez ditut zintzilikatzen. Pentsa, badira liburuetan argitaratu ditudan mar-goak geroztik desegin ditudanak. Egoera ez dudala ongi interpretatu edo lehen planoan ez dela ego-kia sentitzen dudana unetik ez dut gehiago lana jasaten, desegiteak minik ez emateraino. Erakusketa bakoitzaren osaketak erabat asebate behar nau, bestela...

Zer da, zapatariaren perfekzionismoa?

Gure aitak itsatsi zidan txikitan gustatzen ez zitzaidan diziplina hori. Nik orduan jolas egin nahi nuen, eta gogoan dut berarekin brikolatzen hasten nintzenean biziki zorrotza zela. Ni ere kakingarritzat naukate denek. Adibidez, azken afixa inprentako akats baten erruz ezin izan dugu nik nahi bezala atera. Inprentakoak jendeari asko gustatzen zaiola esaten dit, baina

“Gure belaunaldiarekin historiako hiru mende desagertu dira. Horren lekuko naiz ni. Hori da erakutsi nahi dudana, beste pretentsiorik gabe”



Mattin Partarrieu

Nortasun agiria

Hazparnen (Lapurdi) sortu zen 1946an, baina 4 urte zituela, bere sendia Parisera aldatu zen. Hubert pintore sonatuaren tailerrean, Montparnasse-ko goimailako eskolan, eta Vergeaux eta Chamfleury-ko tailerretan ikasi zituen pintura, grabatugintza eta litografia. 1970ean pintore gazteentzako Malakoff saria irabazi zuen, eta 1981ean Lutec akademiako urrezko domina jaso. Geroztik artearen munduko hiriburu esanguratsu anitzetan izan ditu bere lanak erakusgai.

jendeak ez du orijinala ikusi eta nik orduak eta orduak pasa ditut horretan, beraz...

Ohartzen da jendea obra bakoitzaren giblean dagoen lanaz?

Nik egunero egiten dut lan, igande zein aste. Parisen nagoenetan, bakarrik bizi naiz ene atelierrean. Bi apartamentu desberdinetan bizi gara ene bikotea eta biak, hola gauez lan egin nahi badut, altxa eta ekiten diot. Euskal Herrian, elkarrekin bizi gara eta lanerako desmartxa arras desberdina da. Adibidez, iluntze batean promenatzera atera, itzuli, eta ezin naiz lanean hasi. Ohartzen naiz ez naizela beti jasan-erraza. Goiz batez jaiki eta lan egiteko gogoia badut, izigarri kostatzen zait lana uztea, nahiz eta bikotearekin aspaldiko asmo bat aurreikusia izan. Laster, Balear uharteetara goaz bakantzetara, eta hara ere hiru oihala eramanen ditut bertan lan egin ahal izateko.

Lanarekiko obsesioa da, eskua galtzeko beldurra...?

Behar bat da. Urtean behin soilik uzten diot pintatzeari, lagun talde batekin Kreta uhartera joaten baikara ibiltzera, eta hara blok bat besterik ez

“Erretreta hartzen badut
biharamonean zulora joateko
izanen da”

baitut eramaten ahal. Baina amorratzen egoten naiz itzuli eta pintzelak eskutan hartzeko. Berriz diot, behar bat da, irribarrea sortzen didan behar bat. Pentsa, orain lau urte jaso nituen erretirorako paperak eta ez ditut ukitu ere egin. Erretreta hartzen badut biharamonean zulora joateko izanen da.

Erretretako paperak eskuan, nola oroitzen duzu aitari pintorea izanen zinela esan zenioneko?

Esan orduko desanimatzen saiatu zen eta aitari kasu egin diodan lehen aldia izan zen. Kontua da, ordurako aitak prentsan lan egiten zuela, eta bere kazetan sarrarazteko modua zuela. Garai hartan ofizio batekin sartzen bazinen hiru oren lan egiten zenituen. Aitak garbi esan zidan ikasteko ofizioa, ene hiru orenak egiteko, soldata ona segurtatu, eta denbora librean pintatzeko. Kasu egin nion eta ez naiz batere damutzen. Hamar



Paper beltza

“Bost urterekin haur marrazki txapelketa batean parte hartu nuen. Ipuin bat ilustratu behar genuen eta horretarako paper beltza hautatu nuen. Pintore ospetsuak ziren epaile eta luzaz hitz egin zuten marrazki horri buruz. Harrigarria zitzaien bost urteko haur batek paper beltza hautatu izana. Egia esan, gaur egun ere, ez dakit zergatik hautatu nuen”.

urtez egin dut lan prentsan, goizez edo arratsaldez hiru oren sartu, eta handik landa pintatuz. Baina memento batetik goiti ez zen aski. Zorionez, prentsaren krisia baliatu nuen finikito on batekin kanporatua izateko, eta diru horrekin ene lehen tailerra erosi ahal izan nuen.

Ez zen erabaki erraza izan.

Enetzat izigarriko xantza da maite dudana eta hautatu dudana hortaz bizi ahal izatea. Baina gogo behar da. Animaleko gogo. Hamar urte egon naiz ez gizarte segurantzaz ez deus. Neuzkan diru sarrera apurra ene oinarritzko beharretarako ziren. Hautu bat zen. Ez zait sekula deus eskatzea gustatu. Joan nintekeen Restos du Coeur [beharra dutenei jaten ematen dien elkarte] eta hala-koetara. Baina ez, beti saiatu naiz ene gisa moldatzen. Sakelako zuloek behartu nautenean, lan komertzialagoak egin ditut, egun egiten ez nituzkeenak baina jaten eman didatenak. Egun badakit bidearen zati handiena egina dudala,

baina ezin naiz engainatu, egun batetik bestera dena eror daiteke.

Erosleen menpe zaude?

Suposatzen da artelan bat erosten duenak gainontzekoa badaukala. Edozeinek ezin du 4.800 euro balio duen obra erosi. Horregatik ez dut ene kuota igotzen saiatzeko asmorik. Alderantziz. Garestia iruditzen zaidan prezio batean segitzen nauen bezero batzuk dauzkat, eta ez dut gehiago zigortu nahi. Nik ez badut sufritzen ene bezeroek sufritzen ez dutelako da.

“Suposatzen da artelan bat erosten duenak gainontzekoa badaukala”

Zure lanetan agertzen diren presoen aldeko ikurrak, Seaskaren egutegiak, Euskaldunon Egunkariak, edo euskal selekzioaren aldeko pegatinekin eragiten dute salmentetan?

Eragin izan dute. Baina ez litzaidake gustatuko batzuen gustukoa izatea. Alliot-Marie galeriara datorrenean, agurtzen nau, baina gero ez naiz bere gibeletik joaten nire koadro bakoitza esplikatzera. Ez zait interesatzen. Anitzetan

ezinezkoa bada ere, nihaurek hautatu nahi dut noren paretetan zintzilikatuta egonen diren ene lanak. Zoritzarrez, ez dituzu beti zure erosleak hautatzen.

Zure lanetan nor zaren eta nondik heldu zaren erakustea erosleak hautatzeko modu bat da?

Xantza handi bat dut, keinu eta ikur horien bidez gure herrian gertatzen dena pasarazi nezake, euskal arazoak interesatuak ez direnak galdezka jarri. Koadro bat egunkari orri bat da, nonbait. Adibidez, gaur egunetik begiratuta ikastolak berez sortu direla iduri du, baina ni oroit naiz Hendaian CRS-ak igortzen zizkigutela muturra xehatzera lokalak galdegiten genituelako. Hori ez da ahanzi behar. Ez dut borroka horiek ahanterik nahi. Trenera askoz berantago igan direnen diskurtsoak entzutean, giltzak heiek eman dizkigutela iduri du. Hori ez da hala, baina hortaz jabetzeko nondik heldu garen jakin behar dugu.

Zuk zure euskaltasuna erakusten duzun gisan anitzek nahiago dute gorde.

Hori triste da, tamalgarria. Euskaldunaren etsai handiena euskalduna da. Denak ados bageunde, denek arazoari adarretatik heldu nahi bagenio, hau aspaldi konponduta zegoen. Gogoan dut, Parisen, Allende Boutin-ekin lehen gau-eskolak sortu genituenean, Euskal

Ordena

“Lanerako orduan, gauza bakoitza bere tokian ukatzea gustatzen zait. Antolatutako bordela da enea. Bordela, baina antolatua. Bakoitzak dauka bere lan egiteko modua”.

Etxeko zuberotar guztientzat bonba pausatzaileek baizik ezin zitzaketela Parisen euskara ikastaroak galdegin.... Gaur arte.

Gisa berean, modernoak ez du deus jakin nahi iraganaz...

Bi existentzia moten arteko trantsizioaren parte izateko zorion eta zoritzarra izan dut. Alde batek, denek ezagutzen dugun egungo bizitza modernoa, eta bestetik karro eta gurdien mundua. Gure belaunaldiarekin historiako hiru mende desagertu dira. Horren lekuko naiz ni. Hori ikusi eta eskaintzeko xantza dut, hemendik landa ikusiko ez ditugun eszena horien testigu izan naiz. Hori da erakutsi nahi dudana, beste inongo pretentsiorik gabe.

Noizbait, zure obretako ostatuak egun gurdiak ikusten ditugun begiekin begiratuko dituzte zure erosleak?

Enetzat ostatua lagunarterako gunea da. Azkenaldiko legeekin askatasun indibidualak urratzen ari gara. Ni ez naiz erretzailea baina Frantziako Estatuan erretzaileak tabernetatik kanporatu dituzte. Ene ustez, gutxienez, nagusiak hautatu beharko luke bere lokalean erre daitekeen ala ez. Bestela nora goaz? Orain arte, lanetik landa jende anitz joan izan da ostatura trago bat hartu eta zigarreta bat pipatzera. Ezin bada erre, elkartzeko gune

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: 142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria -Gipuzkoa-

Aukeratu ongietorri oparia



“Kirolaz badakit”
mahai-jolasa



“888 txiste”
liburua



“Txoriak txori”
lamina



%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Ipar Euskal Herrian





Izan nahi badu

“Haur batek pintorea izatea deliberatzen badu, eta benetan hori izan nahi badu, izanen da egunen batean. Oztopo batzuk gainditu beharko ditu, baina izanen da”.

horrek ez du izateko arrazoirik izanen, eta pixkanaka desagertuko da.

Inoiz desagertuko ez dena artista zenbaitek beraien obrak esplikatzeke duten joera da.

Eni ez zait gustatzen. Pentsa, askotan oihalei titulua ere ez diet nihaurek ezartzen. Ene ustez, obra batek sentiberatasuna eragin behar du. So dagoenak agian ez du pintoreak erakutsi nahi izan duena ikusiko, baina oso ongi da hala. Horregatik ez dut ene lanak esplikatzen ibili nahi. Gainera, ene pinturak ez du azalpen handirik behar, non ez den aldarrikapen ikur bat edo beste.

Hori hala, zentzua du kritikak?

Kritikarientzat segur aski. Ikusgai den oro beti izanen da kritikatu. Gustukoa ez izateko esku-bidea dugu, eta kritikari ez bazaio ene lana gus-tatzen esan dezala. Enetzat ez da garrantzitsua.



AZKEN HITZA

10 epetan

“Aurrekoan, *smicar* bat –gutxieneko soldata irabazten duena– etorri zitzaidan, erabakia har-tzen eta dirua aurrezten urteak pasa eta gero, obra bat 10 epetan eros zezakeen galdezka. Hunkituta gelditu nintzen, zoragarria izan zen”.

Gainera kritika anitz erosiak daude. Pintore batzuk bankuen babesarekin sartzen dira merkatuan, eta bankuek izen horien inguruan espe-kulatzeko erabiltzen dute. Baina tira, zorionez nik oso-oso urrunetik bizi dut hori.

Hil aurretik, bere artelana bizitza zela ohartu zen pintorea.

Sentitzen nuena egin dut, sentitzen nuelako. Jendea hortaz konbentzitua egotea anitz da jadanik. Baina ez dut oraino ene azken hitza esan. Hemendik aitzina eskultura gehiago egin nahi nuke. Garai batean, diru gehiago izan banu, agian pintura baino gehiago landuko nuen eskultura. ■

www.argaia.com/bideoak

[helbidean](#), [elkarriketaren bideoa](#).

Poltsa berrerabilgarriak

Plastikoa murrizteko eguneroko konpromisoa

Arrosak, horiak, berdeak, urdinak, gorriak... Poltsa berrerabilgarriek kaleak kolorez bete dituzte. Garai batean otar eta orgarekin ibiltzeko zegoen ohitura nolabait berreskuratzuz, jendea erosketarako poltsarekin irteten da kalera. Horixe izan liteke plastikozko poltsak murrizteko abiapuntua.

IURE ALTZIBAR

PLASTIKOZKO POLTSA gehiegi erabiltzen dugula ez da kontu berria. Urteak daramatzagu erosketan egiten dugun bakoitzean zorroa etxeratzen, ingurumenari sortzen zaion kalteaz kezkatu gabe. Udalak eta udal elkarteak izan dira bereziki, azken aldian ardura hartu eta poltsa berrerabilgarriak sustatzeari ekin dietenak. Euskal Herriko hainbat herritan milaka poltsa banatu dituzte, doan.

Poltsak herri bakoitzean kolore ezberdinekoak izateaz gain, tolesgarriak dira. Horrela bermatu nahi izan dute eramailearen erosotasuna. Oihalezko poltsa berri hauek, ohiko polietilenoazkoak baino gaitasun gehiago dute, pisu eta gauza gehiago eramateko lekua baitute. Baina muga bat ere badute, izan ere, oihalezkoak izanik ezin daitezke harategi eta arrandegietako produktuak erabili, isuri ditzaketen likidoengatik. Horretaz jabeturik, Zumaian (Gipuzkoa), aitzindaria izango den egitasmoa jarriko dute martxan: arrandegi eta harategietako bilgarriak saihesteko ontzi hermetikoa.

Erabilera bakoitzeko poltsak murriztearen ekimenak ez da denda txikietara mugatzen, supermerkatu kate handiek ere urteak baitaramatzate arlo

Poltsa berrerabilgarrien eskaintza zabalduz doan heinean eredu ezberdinak azaltzen dira. Horren erakusle dira (irudian) Decathlon, Yves Rocher eta Urola Kostako Udal Elkarteak Zumaia-ko ateratakoak.



horretan lanean. Iparraldean, egun nekez ematen da plastikozko poltsarik gune handietan eta hegoaldean oraindik eskuragarri dauden arren, poltsa berrerabilgarria indarra hartzen ari da. Hala ere, asko dago egiteko. Egungo poltsa berrerabilgarrien ezaugarriak aldatu egiten dira supermerkatu batetik bestera eta Alcampok, esaterako, patataren almidoiarekin egindako poltsa biodegradagarriak jarri ditu erosleen eskura. Gune hauetako poltsak ordaindu behar badira ere, -0,15 eta 1,5 euro artean, bataz beste kontsumitzaileen erantzuna ona da. Eroski Taldeak, esaterako, plastikozko bi milioi poltsa baino gehiago aurreztu zituen aurreko urtean poltsa berrerabilgarriei esker.

Ordainketa politikari jarraituz, biodegradagarriak ez diren poltsen erabilera murriztu daitekeela uste du Urola Kostako Udal Elkarteak. Horregatik proposatu du elkarte osatzen duten herrietan (Orio, Aia, Zarautz, Getaria eta Zumaia) plastikozko poltsak hiru zentimotan kobratzea. Denda txikietan oraindik ez da abian jarri ideia hori baina Dia supermerkatuak aspalditik egiten du.

Nazioarteko egitasmoak

Gurean oraingoz berrerabilpenaren aldeko neurriak hartzen dira; nazioartean berriaz, debekuaren jarrera indartzen ari da. Ingalaterrako Maodbury herrixka izan zen plastikozko poltsak erabiltzeari muzin egin zion lehena eta haren atzetik heldu dira Irlanda eta Hego Afrika. Txina eta Australian urtea amaitu baino lehen debekatuko dituzte eta Italian 2010ean.

Hainbat artistek, aldaketa aprobetxatuz, poltsa berrerabilgarri eroso eta erakargarriak diseinatu dituzte. Nazioartean Susan Bijl eta Flip&Tumble izan dira horietako batzuk. ■

Psikoanalisia

Iragan pertsonala interpreta-
tzeko metodoa da psikoana-
lisia. Introspektzioa lantzen
duena. Norberaren historia
eta istorioen *kutxa beltza* ire-
kitzeko giltza. Hala diote gehienek
Freuden ekarpen famatuari buruz
hitz egitean. Garunen pertza sur-
tan jarri eta bertako salda platerera
ateratzea da psikoanalisia, hitz lau-
tan esanda.

Psikoanalisi pixka bat praktika
dezagun eskatzen diguzu, Ur.
Orrialde publikook aitorkituzat
hartuta, konfesa gaitezen eskatzen diguzu.

Iraganari itsatsita malenkoniatsuki, egune-
roktasun kontsumistari atxikirik eta etorki-
zunaren utopian lozorrotuta ikusten duzu
jendea, ikusten gaituzu. Gure burua apalategi
hiru hankako horretan zelan egokitzen den
jakin nahi duzu.

Voyeur xamar, lagunak biluztu guran zabil-
tza. Buruari atzera eragin diot eta zaldi doto-
rearen gainean ikusi zaitut. Turin-en jantzi
berriak hartuta. Bordeletik behera zatoz, Sen-
pereko gaztelua jomugan.

Penitentzia xamurraren peskizan, hasieran
bertan aitortuko dizut dena: oraina da erreala
den bakarra; ametsa, beste guztia.

* * *

Buruaren zirrikituetan baizik ez du iraga-
nak bizilekua aurkitzen. Inpresioak dira oro-
itzapena eta gomuta: *dagerrotipoak*. Mundu
erreala, argazki-kameratik at dago, eta inpre-
sio bat, isla bat uzten du kanpoalde erreal
horrek zilarrezko plakan, argazkiaren oinarri
izango den plakan.

Denok, gutako bakoitza nonbaitetik
gatozela dioen maxima hori egia da, egia
saindua. Ondotxo daki hori baita Freuden
sofak berak ere. Baina egia
burutua da iragana. Finitua.
Buruan baizik ez dago.

Adibidez: “Atzo larrua jo
nuen, gaur pozik nago”. Gaur-
ko pozak bizi nau, ez atzoko
isurketak. Kausalitate-harrema-
na aurki lezake norbaitek koma
eta alboratze linguistiko horre-
tan, ez du zertan. Ez derrigor.



J. I. Basterrutxea

O. Lasagarre

Apalategi

Etorkizuna bera ere, ame-
tsa baizik ez da. Garunaren
ekoizpena da etorkizuna. Ez
duzu hura atxikiko. Astoari
jarritako azenarioa baita etor-
kizuna deitzen diogun hori:
hurbildu orduko, urrunago
dago. Eta, atzemanek gero,
jada ez dago begien aurrean,
akabo etorkizuna, oraina
bihurtu da kimera berriz ere.
Iraultzak, horregatik bihur-
tzen dira diktadura.

Erloju ero xamar baten menpekoak dira
nola iragana ala etorkizuna. Inoiz ez dakizu
ordulariari korda emateak zertarako balio
behar duen, eguzkiak bere abia baitu, nola
zainetako odol gorriak berak ere.

Halere, ez duzu bakerik izango baldin eta
saiazen ez bazara metatzen makina suitar
perfektu horren baitan zure indar potentzial
osoa: “Astirik ez dut, egin nahi dudak guztia
egiteko” –esan ohi dugu, denboraren goma
nahi genukeen beste luzatzen ez denean.

* * *

Orainean dago giltza. Nola definitzen
dugun hori, nahiz nola adosten dugun. Edo,
nahiago bada, orainen definizioak, zeren orai-
na ez baita bakarra. Nork berea du. Eta denak
dira orain.

Kodetze-unean gertatzen direnak hartu
ohi dira orainaldikotzat. Inori paradoxikoa
iruditzen bazaio ere, oraina ez da sinkroniza-
tua, ez gizakientzat ezta erkidegoentzat ere.

Avant la lettre izaten dira lagun batzuk, letra-
ren aurrekoak, aitzindariak, bidegileak. Itzuli
arrunt batetik zatozenez aurkitzen dituzun
erromes galgatuak dira beste batzuk, azken-
putzak. Baina, denek bizi dute beren unea,
krezioaren lehena balitz bezala.

Tempo da arazoa, denbora
barik. Erritmoa. *Ad vivitum*
bizi dugulako.

Adokinen azpian, hondar-
tza dago gordeta. Nik ere pre-
ziatzen ditut ametsak.

Ireki dezagun ortzien
kutxa, iragana, oraina ala etor-
kizuna... zer dugu Maiatzaren
Lehena? ■

Astoari jarritako azenarioa da etorkizuna
deitzen diogun hori: hurbildu orduko,
urrunago dago



Ramon Etpezarreta

PSE-EEko ZINEGOTZIA DONOSTIAN

Mondragoeko erretolika(k)

Lurrarekin berdintzen zaio arima, politika guztien gainetatik eta azpietatik, azken hilabete t'erdiko Arrasateko gorabeherei humanitate apur batez begiratzen dion orori. Edozeinenak direla begiak edozein dela bere iritzi politikoa.

Nekeza egiten zaie Inozentzia Galparsoro alkatetzatik kendu behar dutenei beren nahikari eta apeta politikoa estali behar den lekuan ezal-tzea eta aukera politiko horrek ematen dien soka luzatzen uztea. Erre ke erre dabil-tza –gabil-tza–, eta nahi dute ibili, oker dabilenari oker dabilela eta zuzen dabilenari oker zebilela. Edozein luzamenduk, edozein argudio erretorikok, edozein jardun irreflexi-bok, hala nola gobernu programarik hoberenak sinesgarritasuna kentzen dio giza eskubideen defentsari eta gutxiene-ko demokratikoari.

Alkate sozialista bat, PSE-EEkoa alegia, nahi izatea ikusten duenak, dela abertzaletakoa, dela ezker abertzaleta-koa, Ezker Batukoa, PPkoa edo PSO-Ekoa giza eskubideez ahazten ari da eta herri honetan politikagintzari gera-tzen zaion duintasun apurra errekar-a botatzen ari da.

Zinegotzi ohi bat, zinegotzi ohi izateagatik, eraila izatea eta horren aurrean mutu geratzea, ez da giza eskubideak defendatzea, giza eskubi-deak erasotzea da. Eta horrelako jendearekin gobernu bat osatzea, ez haustea, edo hausteko programa alternatibo bat eskatzea giza eskubi-



DANI BLANCO

deak atzentzea da, aintzat ez hartzea. Tiropean burumakur gabiltzanok eta ibili daitezkeenek ez genuke zalantzarik izan behar.

Errazegi nahasten ditugu politikarekin giza eskubideak, errazegi atzentzen ditugu giza eskubideak edozein politikakeriaren azpira, errazegi geure komenientzien pera. Iruditzen zait gure gizartean serioago hartzen dugula zir-kulazio kodea eskubide horiek baino.

Sutsu defenditzen ditugu guztiok, gartsu azaltzen gara eskubide horien defentsan, zen-bat eta urrutiagokoak orduan eta gartsuago. Hain da erraza karitatea, hain gaude ohituak on

egitera. Ez dago eskubiderik Tibet-en gertatzen ari dena gertatzeko hain herri bakezale eta baketsua, a zer nolako eskubide urraketak, zein egoera erruka-rria. Nola diren herrialde handiak, Espainia eta Txina eta, herrialde txikie-kiko, zer beldur diguten jende txiki, xume, apal eta zintzoari! Nola zanpa-tzen dituzten gure eskubideak!

Tibeteko bi milioi t'erdi pertsonen eskubide urraketak ikusi eta Txinako mila eta hirurehun milioi lagunena-ikusten ez dituenak badauka nonbaiten okerra edo ez daki oso ondo zer diren

giza eskubideak.

Zenbat Mondragoe, zenbat erretorika, zenbat kuneta, zenbat pertsona banan-banan baina tirokatua, zenbat itsutasun, zenbat mututasun, zenbat... aspertzan hasita nago herri zintzoekin. ■

«
Zinegotzi ohi izateagatik eraila
izatea eta horren aurrean mutu
geratzea giza eskubideak
erasotzea da
»

TXANDAN
Castillo Suarez



Sándor Márai idatzi zuen idazleen bakarda-dean ez dutela tokirik

lagunen edota amoranteen arimek. Haren ustez, idazleek egia bilatzen dute, baina haiendako askatasun esparru bat gordetzen dute, inorekin konpartitzen ez dutena. Sekretu guztiak idazki bihurtzen zituen Márai, bizitzak eskaintzen zion guztiari buruz idazten zuen, mugarik gabe. Hala ere, bazuen “sektetu” bat inori agertu ez ziona. Artea dei-tzen diote batzuek.

Etengabe ari gara hitzak ahoskatzen, iritzia ematen, ekintzak burutzen, aldekotasunak eta aurkakotasunak

Bakardadeaz

adierazten. Horiek guztiak, ordea, garenaren isla besterik ez dira. Eta sakonean dugun hori, ezkutuan mantentzen duguna, ez da inoiz aldatuko, gainera. Horregatik, nahiz eta pertsona bati buruz dena dakigula iruditzen zaigun, egiazki ez dakigu ezer ere.

Tarteka saiatzen dira gure bakardadea urratzen. Gu ere, nahita ala nahi gabe, besteen sekretuetara hurbiltzen saiatzen gara. Batzuetan lortzen dute; batzuetan lortzen dugu. Alabaina, batzuen sekretuak ez dira idazteko modukoak, batik bat kontatzea erabaki dutenenak. Gure sekretua kontatzea erabakitzen dugunean gaude ahulen, esan izan denaren kontra. ■

Elkai Txapartegi

FILOSOFIAN DOKTOREA

ETA kondenatzea (eta III)

Derrigorrezkoa bihurtu da ETaren ekin-
tzak kondenatzea. PP-PSOEek hainbat
alderdi politiko ilegalizatu eta dozenaka
alderdikide kartzelaratu dituzte ETA ez
kondenatzeagatik. Era berean, EAJk
zentsura mozioak aurkeztuko ditu ETA konde-
natzen ez duten ordezkari politikoen aurka.

Kontrara, lau arrazoi politiko eman litezke
ETA ez kondenatzeko: 1) Kondenatzea epai-
leen edo apaizen egitekoa da, ez politikariena.
2) Politikarien zeregina arazoak konpontzea da
eta “kondenak” ez du arazoa konpontzen. 3)
ETA kondenatzeko exigitzen dabiltzanak hipok-
ritak dira: GAL sortu zuten, tortura babesten
dute, Irakera tropak bidali zituzten. Edo apro-
betxategiak: ez zaie etika interesatzen, krimina-
lizaziotik etekin politikoa ateratzea baizik. 4.)
ETA kondenatzea lehen urratsa da, hori egin
ondoren beste eskakizunekin etorriko zaizkigu-
lako –ETAkideak salatzea, atxilotzea, kartzela-
ratzea...–, eskakizunen zerrendak ez baitu
amaierarik –independentzia albo batera uztea,
indarrean dagoen konstituzioa geure egitea–.

Gehiago ere egon daitezke baina normalean
horiek dira ETA ez kondenatzeko lau arrazoi
nagusiak, inondik ere politikoki zilegi direnak.
Gutxienez, inor gutxi uka dezake pentsamen-
du eta adierazpen askatasunaren barruan koka-
tzen direnik. Bere egiten dituztenek bizkarra
jarri beharra ordea, izutzekoa da.

Nola deitzen zaio iritziategatik hiritarrak
espetxean sartzen dituen estatuari? Nola dei-
tzen zaio iritziategatik ordezkartza demokra-



EGOTZ LASA

tikoa debekatzen dien sistema politikoari?
Praktika horiek dogmatismo morala erakusten
dute, baita Espainiako Estatuan politikaren eta
legearen erlijiotzea bizi dugula erakutsi ere.
ETA ez kondenatzeagatik hiritarrak kriminali-
zatzea beste sintoma bat baino ez da, prozesu
beldurgarri horrena. Gertatzen dena da aldi
berean akuilu eta indargarri ere badela eta,
horregatik, geratu beharra dagoela.

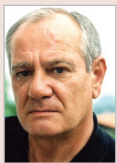
Arazoaren muina Estatuak hartu duen nora-
bidea da, herejia nazionala gero eta gogorrago
zigortzen duelako. Ez du soilik zigortzen ETA
ez kondenatzea; ETaren helburuekin bat etor-
tzea ere zigortzen du, 18/98 sumarioa adibide.
Horrek eskatzen digu, egoera errepresibo basa-
ti hori jasaten duten herritarrei gure babesa
eskaintzea. Zergatik? Bide batez, politika bera
ere erlijiotze prozesutik babesten ari garelako.

ETA kondenatzea legitimoa da, jakina.
Behin derrigorrezkoa bihurtzen denean, ordea,
eskenatoki politikitik eskenatoki dogmatikora
aldatu garen seinale. Eta guztiok dakigu estatu
dogmatikotan zer gertatzen den. Elkarrizketa
politikoa ezinezkoa gertatzen da, berme juridi-
koak desagertu egiten dira, askatasuna gaizki
ikusten da, aniztasuna pertsegitzen da.

Hiritar izateko ez dago ETA kondenatu
beharrik. Oinarri oinarritzko premisa hori ez
babestea hiritarron izatera politikoa ez babestea
da. Eta hori egiteak baditu zoritxarreko bi
ondorio, gutxiarik. Errugabeak espetxean ikus-
tea da lehena. Bigarrena, berriz, euskal gatazka-
ren irtenbide politikoa blokeatzea. ■

TXANDAN

Joxemari Ostolaza



De julio. Igandetan,
Donostiako Kontxan
futbol partida jokatu

ondoren, ohikoa genuen parte zaharrera egi-
tea. Han biltzen ginen talde ezberdinetakoak
jokatutako partiden berri elkarriz ematera.

Txistu, Lagun Garbiyak, Xavier, CSA Bodegon Anastasio,
Deportes Elizondo... Inoiz arbitroren bat ere topatzen
genuen handik eta harekin izandako sesio bat baino gehia-
go akorduan dut. Ez zela penaltia, *orsai* zela. Mosto bat eta
kito. Alditan, boxeo konbateak ere izaten ziren. Boxeala-
riak, auzotakoak erdialdekorik ez. Eta batzuetan arratsal-
detan ere, hura genuen biltoki txistulariak lagun eta neskak

Plaza del dieciocho

amets. Calfri eta Puertoko izozkiak
gustuko autobusaren prezioan. Nora
zoazte, nondik zatozte galderei, a eta

“de la plaza de la Consti” genien erantzuten normal-nor-
mal. Inor gutxi esango zion “plaza del dieciocho de
julio”, nahiz bagenekien ofizialki hura zuela bere izena.
Constitución ere deitzeko zergatia, nik neuk behintzat ez
nuen ezagutzen, denek hola esaten ziotenez ez nuen beste-
lako arrazoirik behar. Zizurkilen, bortxaz, demokratikoki
erabaki dute Arregi eta Geresta zizurkildarren ahotik ken-
tzea, memoriatik ezabatzea. Herritarrek dute erabakiko
aurrerantzean plazari nola deitu. Eta nago, Joxe eta Ttotto
ez dituztela hain merke salduko. Denbora lekuko. ■

Zulotik irtetea jarriak

I

Gaur txute bat, ta bihar bi
hasieran buru argi
baina bridatik luzaro ezin
eutsi zaldiari.
Ezer pentsatzeko nagi
begirada xiringari
ohartzerako lepoa eman
nion bizitzari.



XDZ/ ALBERTO ELOSEGI

IV

Nik ez dakit zerk deituta
edo zelan pentsatuta
atera naute zulotik sendo
eskutik helduta.
Gizartera bueltatuta
kanpotik begiratuta
iruditzen zait denek dutela
nirearen kulpak.

II

Bidaia luzeetan, ail
ze bare eta ze lasai
baina ez nintzen bat ere gabe
luze eusteko gai.
Kalean behatzak etsai
akusazioak nonahi.
Gizarte honek mugatik hara
ez du ikusi nahi.

V

Lehen lagun nituenak
nire ustez maiteenak
ume sasoiak nire ondoan
erotzen zirenak.
Ikusi orduko penak
zaldiarekiko demak
lurrak irentsi balitu legez
galdu ziren denak.

III

Zerbaiten bila kalean
edonoren portalean.
Xiringa gutxi, seirentzat hiru
arrisku betean.
Ruleta Rusa batean
ibili naiz aidanean.
Heriotzari beldurra galdu
diot azkenean.

VI

Neurri batean gustura
sartzen genuen barrura.
Ez dut sekula erreparatu
nire ingurura.
Uzteko banuen duda
gaur itzuli naiz mundura.
Damutu ez naiz damutzen baina
orain ez dut gura.

Denboraren makina
Blanka I.a
erreginaren DNA

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Ihesi
Lazkaomendi,
Goierriko balkoia

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Izana duenak badu izena: Wu Ming

“Izenik gabea” esan nahi du mandarin hizkuntzan, baita “bost izen” ere. Txinako Herri Errepublikan disidenteek erabiltzen dute, baina Bolognako (Italia) idazle talde baten izena ere bada: Wu Ming, literatura gainditzen duen proiektu interesgarria.



«Gure liburuak guztion gustukoak balira kaka lirateke, ez literatura»

ION OLANO CARLOS

“Q” hizkia eraldatu egin da liburu baten izenburua denez geroztik. Arrakasta itzela izan zuen eleberriak, eta mundu osoan ezagun egin zuen haren egile kolektiboa: Luther Blissett izena erabiliz kultur merkatua astindu egin zuten Bolognako bost idazlek 1990eko hamarkadan, baita izen bera erabili zuten ehunka sortzaileek ere. Proiektu hura amaitu eta berri bat hasi zuten bost literatoek: Wu Ming. Eleberriak, prentsarako artikulak, film baterako gidoia... Denetarik idatzi dute. Azken emaitza *Manituana* eleberria da.

Diotenez, zuen ahaide Luther Blissett 1994an jaio zen zapatistekin, eta Seattle hirian hil 1999an. Zuzena al da esatea bost urteko bizitza izan zuela? Ez al da, bada, oraindik bizi?

Jakina. Luther Blissett izena oraindik erabiltzen da mundu osoan. 1999an amaitu zena *Luther Blissett Project* izan zen, hots, “talde eragilea”. Talde hura sare sozialaz arduratzen zen, Luther Blissett izena erabiltzen zuen komunitate osoaren baitan. Nolabait esateko, mugimendu blissettiarraren Sinn Fein izan zen.

Izen bat, hizki bat: *Q*, mundu mailako fenomeno. Ekaitzaren ostean, nolako ajea?

Ekaitzaren ostean, ostera dator ekaitza. Borroka, mugimendu, protesta inspiratzaile da oraindik orain *Q* eleberria. Duela gutxi, Erroman, Benedikto XVI aita santuak ezin izan zion ikasturteari hasiera eman Italiako unibertsitateetarik garrantzitsuenan, ikasleen protestak zirela-eta. Piketeen artean, kartel batean irakur zitekeen: “OMNIA SUNT COMMUNIA”. [*Q* nobelako anabaptistek erabiltzen dute latinezko esaldi hori].

Nolanahi ere, 1999ko abenduaren amaieran, *Seppuku* izeneko erritual japoniarra eginez, ofizialki bukatu zen proiektua. Nolako itxuraldatzea izan zuen Blissett jaunak, goiz batez Wu Ming azalean esnatzeko?

Itxuraldatzerik ez, Wu Ming jada bazen, artean hala izena ez bazuen ere. *Q* idatzi zuen pertso-

na taldea da Wu Ming. Beraz 1995etik existitzen zen. Izena aldatu du, besterik ez.

Nondik datoz Wu Ming izenaren ondoko zenbakiak? Zergatik jarri zenbakiak izenik ez duenari?

Guk badugu izen bat. Ez gara anonimoak, anonimoak ez diren bezala Negu Gorriak edo The Beatles edo The Spice Girls. Banda baten izena da Wu Ming, banda bat gara gu. Wu Ming izenak txineraz esanahi bikoitza duenez (“izenik gabea” eta “bost izen”), izenak berak agerian uzten du kontraesana, eta guk kontraesanekin egiten dugu lan, hain zuzen ere. Wu Ming taldeko partaide bakoitzak badu izen artistiko bat, bandaren izenari zenbaki bat gehituz sortua. Zenbakien ordena gure benetako abizenen ordena alfabetikoaren arabera da. Izen horiek erabiltzen ditugu ulertarazteko gure lan indibidualak ere proiektu kolektibo baten parte direla, elkarlanaren ondorio direla.

“Plagiotik harago joan
beharra dago, jada-idatziaren
eta jada-kontatuaren
biruztartze sinpletik harago”

1870. urtean, Isidore Ducasse Lautréamontgo “kondeak” zera idatzi zuen: “Plagioa beharrezkoa da. Progesoak eskatzen du”. Egun, zer uste du Wu Mingek horri buruz?

Plagiotik harago joan beharra dagoela, jada-idatziaren eta jada-kontatuaren biruztartze sinpletik harago. *Remix*-aren, *mash-up*-aren, *cut-up*-aren, *pastiche*-aren katibua gelditzeko arriskua du. Harago joateko ahalegina egin behar dugu. Pentsatzeke denarekin lan egitera itzuli, kontatzeke dagoenarekin.

Zuen liburuak erostean Einaudi eta Mondadori bezalako argitaletxe erraldoien izenak daramatzagu etxera. Non da ironia?

Nonahi, baina ez da gure arabera. Kapitalismoan bizi denaren bizitza, inteligentzia kritikoki darabilen edonoren bizitza, objektiboki da ironikoa. Guk ez dugu ironia gainditzea bilatzen. *Luther Blissett Project*-en oinarrietako bat zen industria kulturalaren baitatik lan egitea, pop kultura eta merkatuaren baitatik, eta guk tradizio horrekin jarraitu dugu. Planteamendu marxista eta gramsciarra da.



54 nobelan, liburuko pertsonaia bihurtu zenuten Cary Grant. "Estiloa" galdera guztien erantzuna zela uste zuten Charles Bukowskik, eta segur aski, baita Cary Grantek ere. Uste berekoak al zarete zuek?

Bukowskiren estiloa gustuko izango zuen ziur- rrenik Cary Grantek. Estiloak hainbat eta hainbat dira, eta denak ez dira galdera guztien erantzunak. Estilo eleganteena ere errepikako- rra denean, puztu egiten da nazkagarri bihur- tzeraino. Begira nola baliatu duten situazionis- tek Marx gaztearen estratategia estilistikoa, "genitiboaren aurkako"-tzat hartuz. Estiloa Marxengan erreboltari begira zegoen, esaldi simple bakoitzarekin egia ofiziala suntsitzea zuen helburu: "Alemaniako gauzen egoerari oldartzen zaion kritika ez da buruaren pasioa, baizik pasioaren burua". Edota: "Luterok agintearekiko fedea hautsi zuen, hain zuzen, fedearen agintea berrezarri zuelako". Situazio- nistek gehiegi erabili dute trikimailutxo hori, ia beti era mekanikoan, kontzeptu nahasiak era- biliz: "Ez dugu parte hartu nahi munduaren amaieraren espektakuluan, bai ordea especta-

Wu Mingeko bi kide *Manituana* liburua aurkezten.

kuluaren munduaren amaieran". Era horretan, estilo hura erantzun oker bilakatu zen.

Esan liteke estiloa ez dela aldatzen, baizik alda- korra dela beti. Atzera begira, nola ikusten ditu- zue aldaketak zuen estiloan?

Lanean jardun ahala ikasi dugu ezinbestez, eta bidean, estiloari eta hizkuntzari dagozkion kontu eta arazo berriak etorri zaizkigula. Errit- mo arazoak, prosodiazkoak, doinuzkoak, figu- ra erretorikoak sakontzeari buruzkoak. Lengo- aiak txunditzen eta intrigatzen gaitu. Steve Martin komiko estatubatuarrek zioen bezala: "*Language is the most important... uh... ehm...*".

Wu Mingen lanekiko kritikak oso kontraesanko- rrak izan dira, European eta AEBetan. Zelako inpresioa gelditu zaizue, esperientziaren ostean?

Akaso hau esatea hutsalergia da, baina garran- tzitsuen da gure liburuek eztabaida piztea. Guztien gustukoak balira, liburuok kaka lirate- ke, ez literatura.

Esaten eta egiten duzuen moduan, sorkuntza

gure!
arteak
euskaraz



Bizk
Aldi
Dipi
For

lan oro da kolektiboa. Badirudi zuen lanek kolektibitate bikoitza bilatzen dutela, zuen pertsonaiengan kolektibotasuna begiratzan duzuela, norbanakotasuna bainoago.

Pertsona isolaturik existitu al daiteke, komunitatetik at? Noski, biologikoki existitzen jarrai lezake, koma egoera sakonean direnak ere existitzen dira biologikoki, eta kasu arraro zenbaitetan ermitauk bizitza espiritual bete dakoate, isolamenduan bizi arren. Baina horien kasuan ere, kolektibotasunaren bultzadaren aurrean egindako erreakzioa da isolamendua. Gizakiok genetikoki programaturik gaude gainontzeko gizakiekiko enpatia sentitzeko. Pertsona torturatu baten garrasiak entzuten ditugularik, torturatuak sentitzen gara geu ere. Burmuinean ditugun "ispilu-neurona" deiturikoen lana da hori. Duela urte gutxi aurkitu zituzten, eta iraultza handia eragiten ari dira emozioen eta erlazio pertsonalen azterketa zientifikoa.

Manituana zuen azken eleberriarekin, "tailerra" deiturikoa zabaldu duzue Wu Mingenean. Horri esker, irakurleek ideia konkretu samarra egin dezakete, zuen lan egiteko moduz. Irakurleek emandako iritzietatik, zerk harritu zaituzte?

Manituana.com helbideko foroan parte hartu duten irakurleek erakutsi dute oso irakurketa sakona egin diotela gure eleberriari. Batzuek aurkitu dituzte lur azpiko korronteak, atzeman dute pertsonaia nagusien genealogia mitologikoa, zedarritu dituzte testuaren "indar eremuak", gaien arteko erakarpen magnetikoak, pertsonaien artekoak, testuinguruak. Zur eta lur gelditu gara. Zehazki, zenbait irakurlek azpimarratu dutelako liburuaren alde "gainaturala", zeharkatzen duen "printzipio femeninoa", Ama Jainkosaz hitz egin dute Molly eta Esther bezalako pertsonaiez ari direlarik... Oso, oso intrigantea.

Oraindik ez da *Manituana* liburuaren itzulpenik

Subertsioaren alkimistak? Ez gehiago

"2000-2002 urteen bitartean akats ugari egin genituen: uste genuen borrokarako mitoa intentzionaliki sor genezakeela, eta ideia horrek *agit-prop*-eko esaldietara mugatu zuen gure diskurtsoa. Mitoaren sortze prozesuan (mitopoiesian) "teknifikazioa" gure esku zegoela uste genuen, izan ere, gure inguruan bazen komunitate bat, mitoa berraragitu behar zuena, harrizko bilakatu aurretik. Baina mugimendu hark kontrakoa egin zuen: gure esaldiak hartu eta hutsal bihurtzeraino errepikatu ditu, fosilizatzeraino, *langue du bois* (egurrezko mihi) berri bat eginez. Denborarekin konturatu gara inozakeriaz jokatu genuela, eta bazterrean utzi dugu komunikazio subertsiboaren alkimista rola".

argitaratu. Noizko "inperioetako hizkuntzetako" (ingeleza, frantsesa, gaztelania) itzulpenak?

Frantsesezko itzulpena 2008ko amaieran aterako da. Gaztelaniazkoa, agian, 2009 hasieran, eta ingelesezkoa, dena ondo badoa, 2009an.

Manituana-n honako esaldia irakur dezakegu: "Ez zegoen lekuri iraganarentzat, Amerikan". Esaldiak zentzu handiagoa hartzen du aditza orainaldian jarritz gero. Azken eleberriarekin hasi berri duzun trilogian Amerikako Iraultzaz ariko zarete. Zerbaitek esan zizuen "orain Amerika"?

Bai, noski. AEBetako armada Bagdad bonbardatzen hasi zen gauean bertan (Bushen eta *neocon* belatzen "Shock & Awe" operazioarekin batera) hasi ginen proiektatzen *Manituana* eta trilogia osatuko duten beste bi nobelak. Gerra hasi aurreko asteetan, NBEko Segurtasun Kontseiluan tirabirak izan ziren: alde batetik Irak eraso nahi zuten AEBak; bestetik, eraso horren kontrako herrialdeak, Frantzia buru. "Europako frontea" hautsi egin zuten Aznarrek, Blairrek eta Berlusconi irrigarriak. Gerraren kontrako manifestazio jendetsuak egiten ari ziren bitartean, analista batzuek esan zuten: "Atlantikoa zabaltzen ari da". Esan nahi zuten Europako populazioaren sentsibilitatea eta AEBetako elkarrengandik urruntzen ari zirela. Europak eta AEBek mesfidantzaz eta erresuminez begiratzan zioten elkarri. Orduan gu, beste hainbat bezala, Europaren eta AEBen arteko harremanari buruz pentsatzen hasi ginen: non ote zen harremanaren jatorria? Erantzuna begibistakoa zen: AEBak nazio gisa sortzeko momentuan. Hortaz, ikerketa abiatu genuen.

"Beldurra da merkataritzaren arima", dio *Manituanako* pertsonaia batek. Horrenbestez arteak, merkantzia gisa, zer egin dezake belduraren aurka?

Pertsonak elkarrengana hurbildu. Desarmaturik, posible bada. Eta hortzak garbiak dituztelarik. ■



Chillida-Leku Museoa
Jauregi Auzoa 66
20.120 HERNANI
943 33 60 06

www.museochillidaleku.com - prensa@museochillidaleku.com

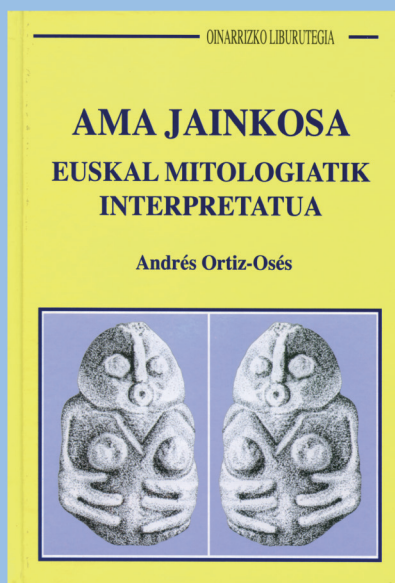


Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa) Tel.: 943 801684

e-posta: ondarre@hispavista.com

www.acvmultimedia.com/ondarre



AMA JAINKOSA

30.000 urtean zehar, hala Eurasia nola Mediterraneoko kostaldean garatutako Ama Jainkosaren esanhai mitikoak eta erritualak ikertzen ditu liburu honetan Ortiz-Osés hermenuta ospetsuak.

Aurrekoan oinarrituta, ondoren, Mariren azpian datzan eredu teluriko-panteista jartzen du agerian, eta horretarako "indar" eta "adur" hitzen oinarrizko analisi semantikoan murgiltzen da.



SOZIOLOGIA ETA HISTORIA BATZEN

Gizarte-harremanak egoki ulertzeko oinarrizko liburua dugu hau. Komunismo primitiboa, jabetza pribatuaren sorrera, patriarkatuak matriarkalismoa menderatzea, estatuaren eraikuntza, gerren logika, aurrerakuntza teknologikoen helburuak, industrializazioaren bultzagileak, klaseen arteko borrorak, globalizazio ekonomikoa, lehertze demografikoa eta pobrezia, inmigrazio itzelak, sareetako kapitalismoa, lehergailu atomikoak, baliabideen murriztapenak,...

... eta, kaos horren barnean, herri txikien identitatearen iraupenerako arazo larriak aztertzen ditu Mikel Urkolak liburu bikain honetan.



GAIK
ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Gure liburuak liburudendetan aurkitzen ez badituzu klika ezazu gure: www.gaiak.net

Tel. / Faxe 943 47 13 04

ZURE ZAIN GAUDE!

jiak@facilnet.es

Hitz gezidunak



BEGIRATU HEGAN		GAREZUR GAUZA, KAPAZ		DUDARIK GABE		TOKI MENDIKO BIDE MEHARRA		* IZENA AZKURA		KAKATSU ABESLARIA	
LEHEN ZATIA EGIN							ALTUAK, GARAIAK				
LELO, ERGEL							UNEKO EGUNEAN				
				HERRI NAFARRA ABADE		MUTIL HELDUA HERRI NAFARRA					
TONELADA UZKER		JAZARPENA NOIZEAN BEHIN, ALDIZKA						SODIO KLORUROA			
				ANTISOR- GAILUA URTEAREN HIL				EREITEKO LURRA		URREAREN SINBOLOA * ABIZENA	
APOPERRE- XIL	ANTXUMEA (BIZKAIA) GIPUZKOAKO HERRIA				E.H.KO MEN- DIZERRA ZAKAR, DESATSEGIN						MAGOA
							IKUSMEN ORGANOA ENARA				
IDI HITZ- ELKARKETAN			IZAERA, ESENTZIA						JOAN DEN URTEA		
BERGARAKO AUZOA			NORAT ATZIKIA						AGURTZEKO HITZA		
				INTSEKTU KARRANKARI ATZIKI FEMENINOA						TENPERA- TURA RADONAREN SINBOLOA	
HUTSA, ERRUA						PERTSONA BATEK DUEN IZAERA ROENTGEN					
IRATZARTU								BIHOZMINA, NAHIIGABEA			

Soluzioa

	B	K						N	K					
H	E	G	A	Z		M	E	H	A	K	A			
		H	A	S	I			G	A	R	A	K		
K	A	I	K	U		U		G	I	Z	O	N	A	Z
P	U	T	Z			P	I	L	U	L	A	A	U	
			A	U	M	A	A	R	A	L	A	R		
P	E	R	R	A	I	T	Z		B	E	G	I	A	
I	T		I	Z	A	T	E	A		I	A	Z		
U	B	E	R	A	K	I	L	K	E	R	T			
	A	K	A	T	S	A	I	A	I	U	R	R	I	
I	R	A	T	Z	A	R	R	I	P	E	N	A		

Hitz totela

Benitaren tabernara bezero berria sartu da; pauso arinean, estu eta larri:

- Ka-ka... Ka-ka...
- Kafea? –galdetu dio Benitak.
- Ez! Ka-ka... ka-ka...
- Karajilloa?

Une horretan, tabernan usain susmagarria zabaldu da:

- Kaka?
- Bai! –etsipenez bezeroak.
- Tabernaren zolan ezkerretara!

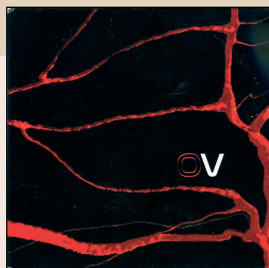
Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Eztandaren osteko barealdia ez da erabatekoa

Donostialdea ez du bakarrik Donostiak osatzen, askoz zabalagoa eta anitzagoa da. Eskerrak! Horixe bera pentsatzen dute Lezon entseatu, baina inguruko hainbat herritakoak diren Nova taldeko kideek. Metal gogorra egiten dute, benetako thrasha barren-barrenean daramana; ikusten da horretarako jaiok direla, baina nahiago dute beraien kantuak kontraste eta ñabardura bereziekin aberastea. Hala, gai dira gitarra oinarri oso indartsuak pasarte oso melodikoekin uztartzeko, edota gitarra melodia rockeroak muturreko garra-siekin janzteko, besteak beste. Horrez gain, teklaturen eta hainbat efekturen laguntzarekin, bestelako giroak sortzen dituzte, askoz atmosferikoagoak. Euskaraz abesten dute, eta zinemaren lengoia erabiltzen dutela dirudi, irudiak ematen dituztelako, esan nahi dutena bere horretan azaldu ordez.



(izenik gabe)
Nova

AUTOEKOIZPENA

Iraupena: 39'53"
4,50 euro

NOVA

«Muturreko metalean eta jazzean daude talde teknikoak»

Novak eztanda baten ostean jaitzen dira. Zuek zer eztandatik zatozte?

Talde askotan ibiliak gara eta Nova zerbait serioagoa egiteko sortu genuen; pasarte atmosferiko eta kañeroak batzeko. Ez genuen betiko metala egin nahi, zerbait indartsua aukeratu genuen, baina sentsibiltate desberdinarekin.

Disko hau grabatu zenutenetik denbora asko igaro da.

Bai, 2006an grabatu genuen Donostian J-Manurekin, eta oso gustura gelditu ginen. Baina gero, diskoaren kopiak asko atzeratu ziren, gorabehera asko izan ditugu. Ez da erraza zuek zuzenean ikustea...

Lan kontuengatik larri ibiltzen gara, eta lau urtean hamasei bat emanaldi egin ditugu. Arantza hori barnean daramagu.

Kontrastez betetako Lezon entseatzten duzue. Horrek musikan eta hitzetan eragina izan duela diozue.

Kontrasteak bilatzeari gure helburuetako bat da: musikak aire gehiago hartzen du. Rockaren jarrera, metalaren zaplaztekoa eta elektronikaren kutsu atmosferikoa

batzen saiatzen gara. Bestalde, Lezon entseatzten dugun arren, Olereta, Antxo eta San Pedrokoak gara. Donostia oso hurbil daukagu eta ez zaigu batere gustatzen. Horrek amorrua ematen digu, hitzetan eta musikan transmititzen duguna.

Ñabardurez gain, sumatzen da 90eko hamarkadako thrasharen nola halako kumeak ere bazaretela...

Bai, Pantera eta Slayer taldeen zale porrokatuak gara. Baita Entombed, Death... muturreko metalarena. Teknikoki asko gustatzen zaizkigu talde horiek. Alor horretan eta jazzean daude musikari onenak. Ez dago mugatu beharrik.

Elektronikak aukera asko ematen dizkizue?

Bai, kristoren aukerak eskaintzen ditu abestiei bestelako kolorea emateko, nahiz eta guk ez

dugun izugarri erabiltzen. Teklatuarekin eta gitarren efektuekin gauza ugari egin daitezke. Bestalde, azkeneko abestian sanplerrak sartu ditugu eta apur bat esperimentatu dugu. Erreminta horiek bestelako aberastasuna ematen dute.



Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE



Getxophoto

Batzuen artean

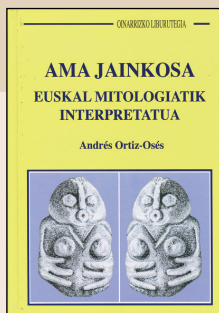
BEGIHANDI

88 orrialde

Kalea eta argazkia uztarturik

Iazko irailean argazkiz bete zituzten Getxoko kale, denda eta txoko oro. Aldi horretan, erretratu asko atera ziren Getxon bertan ere, hango alkate Imanol Landaren esanetan “argazkiz osaturiko argazki izugarria” eginez. Mundua erakusteko leiho berria ireki zuen orduan Getxok argazkilaritzaren estilo eta aldarrikapen baliabideekin, ohikoak ez diren forma, euskarri eta espazioak erabilita. Kontua ez zen hiria apaintzea, hiria bera istorioak kontatzeko erabiltzea baizik. Bertako argazkiekin batetik, eta itsasoz bestaldeko Peru, Vene-

zuela, Kolonbia, Argentina edota Brasilgo irudiekin bestetik. Getxon bizi direnek edo hara gerturatu zirenek ikusitakoa dago *Getxophoto* liburuan. **I**



Ama Jainkosa. Euskal mitologiatik interpretatua

Andrés Ortiz-Osés

GAIK

164 orrialde / 18 euro

Hermeneutikaren bidez aztertutako Ama Jainkosaren esangura

Julen Kaltzada Ugaldek euskaratutako Andrés Ortiz-Osésen lanak honako izena zuen jatorriz: *La Diosa Madre. Interpretación desde la mitología vasca*. Hermeneutika –mitoen interpretazioan oinarritutako diziplina– hartu du abiapuntu Ortiz-Osések bere lana egiteko, euskalduntasuna Euskal Herrian eta hemendik kanpo ulertzeko balio dezakeelakoan. Horretarako, 30.000 urtean Eurasian eta Mediterraneoko kostaldean garatutako Ama Jainkosaren esanahi mitikoak eta erritualak ikertu ditu. Jarraian, Mari Jainkosaren azpian aurki daitezkeen eredu teluriko-panteistak agerian jartzen ahalegindu da, izadiaren indarren edo giza izaeraren alderdien oihartzuna dakarren mitoaren barnean *indar* eta *adur* bezalako kategoriak aztertuz. **I**

Kriminalaren sentiberatasuna

Antonio Noceda Ariasek sortutako antzezlanak ez du edozelako itauna egiten eta erantzuna ere ez da oso samurra. Galdera, honakoa: posible ote da pertsona ikasi bat, musikarako sentsibiltate aparta duena, gerra kriminal izugarria izatea? Historiak utzi dizkigun lekukotasunak kontuan izanda, erantzun bakarra du: bai! Horren adibide ezin garbiagoa eskaintzen du *La educada visita*-k. Bigarren Mundu Gerra amaieran, armada alemaniarra Frantziatik irten zen garaian, erresistentzia frantziarrak egindako sabotaje baten ondorioz soldadu alemaniar gazteak zekartzaten hainbat kamioi kiskali egin ziren. Mendeku gisa, sabotajea gertatu zen herrian hamalau urtetik hogeita hamarrera bitarteko gazteak akabatzea erabaki zuten alemaniarrek. **I**



La educada visita

Antonio Noceda Arias

ARTEZBLAI

68 orrialde

Iruñeko gazteen literatur sariak

Iruñeko Udalak urtero antolatu ohi dituen gazteentzako narrazio labur, olerki eta artelan lehiaketen emaitzak jasotzen ditu *Iruñeko gazteentzako literatur lehiaketak* (2006-2007). *Artista gazteak lehiaketa* (2006). *Saritutako lanak* izena duen liburuak. Agertzen diren lanen egileak hauexek dira: Ziargi Etxarte Moreno, Ander Perez Argote, Iris Sesma Gracia, Lander Majuelo Itoiz, Iker Tubia Barberia, Miren Ortiz Olabe, Irantzu Vergara Indiano, Jon Pagoaga Ibiricu, Mikel Elorz Berastegui, Lorea Alfaro Garcia, Raúl Ursua Astrain, Txema Maraví Artieda eta Cristina Recalde Frisón. Horietatik hainbatek, sari ugari jaso dituzte. Esate baterako Ziargi Etxartek 2006ko narrazio laburren lehen saria jaso zuen, eta olerkietan hirugarren gelditu zen; 2007an, berriz, aurreneko saria irabazi zuen olerkian. **I**



Iruñeko gazteentzako literatur lehiaketak (2006-2007)

Batzuen artean

IRUÑEKO UDALA

86 orrialde



Kafka eta panpina bidaiaria

Jordi Sierra i Fabra

ELKAR
148 orrialde
11,55 euro

Franz Kafka panpinen postari bihurtu zenekoa

Mundu hau uzteko urtebete baino falta ez zitzaionean, neskato txiki bat ezagutu zuen Franz Kafkak Berlingo Steglitz parkean paseoan zebilela. Negar bizian, kontsolaezin zegoen haur hori *Prozesua*, *Gaztelua*, *Amerika* eta beste lan ahaztezinen egileak aurrenekoz ikusi zuenean. Malko jario hura eten nahirik, ea galdu ote zen galdetu zion Kafkak. Umearen erantzun xaloak harri eta zur utzi zuen gizona: bera ez, panpina galdua zuen. Eta negarrez hasi zen berriro. Umea lasaitu nahian, Kafkak istorio bitxi bat asmatu zuen: panpina ez zen galdu,

bidaia bat egitera joana zen eta haurrak berehala jasokozituen hark bidalitako gutunak. ■

Zerekin egiten ote dute amets arditxoek lokartzen direnean?

Irakurtzen hasi berrientzat Ibaizabal argitaletxeak plaza-ratu duen bilduma da *Serafin Arkumearena*. Patxi Ezkiagak euskaratu du Tai-Marc Le Thanh narratzaile eta Rébecca Dautremer marrazkilari dituen *Artzaina* edo *zer pentsatzen duten arkumeez lokartu aurretik* istorioa. Loak hartzea kostatzen zaionean, Serafin arkumea ahoz gora jartzen da eta kontatzen hasten da... Haurrak zenbatzen ditu! Serafinek badaki zer aldrebeskeriak egiten dituzten. Baina haurrek osatutako artalde baten buru izan nahi-luke. ■

Artzaina
Tai-Marc Le Thanh
IBAIZABAL
32 orrialde / 7,20 euro



IBAI IZTUETA

«Xarma duten gauzak ahalik eta argien azaltzen saiatu naiz»

Nor mintzo da *Oro bare*-ko poemetan?

Hogeita zortzi urte inguruko gizasemea, gorpuzkeraz 65 bat kilo, begi nabarrak, guraso probintzianoak dituen Donostiako euskalduna, lehen jaunartzea egin duen horietakoa, klase gutxienez ertainekoa, unibertsitateko ikasketak dituen, arazo larririk gabekoa, heterosexual monogamo praktikante horietakoa, irakurzaletasun handia izanagatik lana eta gisako mila arrazoi tarteko nahi baino askozaz gutxiago irakurtzen duena, idazteko ez joerarik ez erraztasunik izan ez duena... horrelakoa. Ikus daitekeenez nahiko pertsona taldekoka da; alegia, beste bat gehiago. Izan daiteke norbait. Bada, nire irudimenean sortu zen pertsonaia horren harira nolabaiteko ahots bati itxura ematen ahalegindu naiz testuotan, pentsatuz gainera, egiten ari nintzenak izan zezakeela kanpora begira nolabaiteko interesa. Ahots hori aurkitzeko ez nuen oso urruti joan behar izan.

Zure poesia oso zuzena da.

Literatur lan gehientsuenetan beti lantzen diren gaiak dira epika eta mistika. Eta zenbait sentsibilitateentzako poesia bada arriskua gai horietan urrunegi joateko, hizkuntza nahiko... deigarria erabiliz: halako adjektibo, halako irudi harrigarriak... Nik poesia ikusten dudan moduan, badaude bizitzan zenbait gauza halako xarma sortzen dizutenak, bai txarrerako eta bai onerako. Orduan, nirekiko nioen: ariketa polita litzake zuri behintzat hain deigarri zaizkizun gauza horiek ahal den argien azaleratzea, hizkuntzan hainbeste oinarritu gabe. Besteak beste gai ez naizelako, eh!



JON URBE/A.P.

Bizitzaren epika Ibai Iztuetares poesia

Fosilak inoiz pizkaren bat harritzea erdietsi duten bizitza pusketak direla esan liteke.

Hala dio behintzat Zegaman jaio eta Donostian bizi den Ibai Iztueta (1977) olerkariaren *Oro bare* poesia bildumari hasiera ematen dion *Lagerstätten* poemak. Eta testuak gure bizitzen fosiltzat har omen ditzakegu; haien bitartez, zoria tarteko, ikusmira paregabeak, pairamenak eta taupadak berreskuratu.

Ibai Iztuetares poesia zuzenean bada tartetik epikarako, nahiz honek behi begiak izan. Egunez egun gizakiok aurrean ditugun gorabeherak islatzen ditu: lanerakoan aurkitutakoak, iraganak geure baitan utzitako langarrak, lagunengan drogak izandako eragina... Maitasuna aurkitzean, berriz, horrela mintzo zaio olerkaria bere maitañoari: *Harritu ez, ene Lesbia, gaitzen*



Oro bare
Ibai Iztueta
UTRIUSQUE VASCONIAE
112 orrialde
12 euro

bizi/ eta maita, gaur ere./ Ez gaitzatela gure ehun musuek, mila laztanek,/ harritu./ Uxa ditzagun beldurrak, lurperatu kez-kak./ (...) pentsa dezagun haizea/ alde dugula bidaian. Bere aitona-amonen bizitzako filosofiatik hasiz, gurasoengandik jasotakoa eta gerokoei berak utzi diezaiekena azaleratzen ahalegindu da idazlea Oro bare liburuko poemetan. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Iñaki Alforja iruindarrak *El cementerio de las botellas* dokumentala estreinakoz erakutsi zuen jendaurrean hilaren 17an. *Ezkaba* lanean egin zuen bezala, San Kristobal gotorlekuan kokatu du filma. Frankistek lurperatutako preso-en gorpuzkiak errekuaratzeko prozesua du ardatz dokumentalak. Aurkezpen nagusia maiatzaren 24an egingo da.

Josetxo Anitua musikari eibartarra hil da. Cancer Moon taldeko abeslaria izan zen, eta banda hura desagertu ostean hainbat artistekin kolaboratu du. 2005ean adibidez kontzertu berezia eskaini zuen Atom Rhumba taldearekin batera Bilboko Kafe Antzokian. Hain



justu, hamar urtez aritu da disko-jartzaile moduan areto horretan.

Sabin Salaberri musikari aramaiorri eman dio Eusko Ikaskuntzak Manuel Lekuona saria aurtengoan, "sorkuntza, dibulgazio eta musikaren irakaskuntzan Araban egin-dako lanagatik". Aramaion bertan jaso zuen saria Salaberri, eta ekitaldian bere biografia bildu duen liburua aurkeztu zuten.

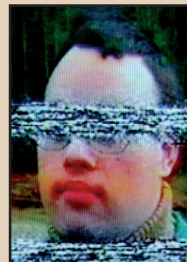
Xorroxin irratia Internet bidez (www.xorroxin.com) zuzenean entzuteko aukera dago jada. Duela 27 urte sortu zen Xorroxin, eta hasieran ez zuen emititzeko lizen-tziarik. Sortu eta 17 urtera lortu zuten.

Xabier Mendiguren Elizegi idazle beasaindarrak bi istorio batu ditu *Bizitza homeopatikoa* liburuan (Susa). "Tonu komiko, umoretsu eta ia esperpentikoa" idatzitako bi kontakizunetan "bizitzaren erdian maiz etortzen diren nora eza, zalantzak eta txorakeriak" agertzen dira.

Eibartarrak posta zerrendak (<http://eibar.org/eibartarrak-zerrenda>) 10. urteurrena bete du. 1998ko apirilean jarri zen abian, Luistxo Fernandezek ekimenez. Zerrenda horretako kideek Eibar.org elkarte sortu zuten geroago.

"Lupa" dokumentalen mostra egingo da Donostian eta Erreterian

MIKELAZULO KULTUR ELKARTEAK eta Banda Bat taldeak antolatuta, 'Lupa' dokumentalen mostra egingo da hilaren 30etik maiatzaren 4ra bitartean Donostian eta Erreterian (Gipuzkoa). Sortzaile, ekoizle eta banatzaileen elkargune izan nahi duen ekimen horretan Euskal Herriko zein atzerriko autoreek parte hartuko dute. Dokumentalaren alderdi difere-teak jorratuko dituzten mahai-inguruak eta proiektzioak izango dira jardunaldien ardatz. *Gaviotas blindadas 3* filmaren proiektzioak irekiko du egitaraua hilaren 30ean, Donostiako Kutxa aretoan; eta Angor filmak itxiko du maiatzaren 4an, Mikelazulon (Erreteria).



Lili jauregiaren proiektua gelditu dute

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIAK Zestoako Lili Jauregian Historiaurrearen Museoa egiteko proiektua bertan behera utzi du, eta ondorioz, jauregia eraberritzeko Europak bideratutako 1,8 milioi euroko aurrekontua ere geratu egin dute. Aldundia museoaren antolamendu-plana prestatzen ari da, eta Irunen eraikitzen ari diren Ondare Higigarrien Zentroa izango da proiektuaren ardatz. Pilar Azurmendi Gipuzkoako Foru Aldundiko Kultura Ondarearen zuzendari nagusiaren hitzetan, XVI. mendeko jauregia eraberritzea beharrezkoa da, baina ez Ekain haitzuloaren erreplikak bete dezakeen papera betetzeko; labar-artearen interpretazio zentroa eta umeentzako tailer didaktikoak izango dira bertan.



Enrique Ordoñez Huarte arte garaikideko zentroko zuzendaria *Diario de Noticias*-en: «Administrazio Publikoek proiektu konkretu batzuei ez diete mezenasgorik ematen, ulertzen ez dituztelako, belaunaldi desberdinetakoak direlako agian. Arte garaikidearen arazoa jarrera kontua da, erosotasuna eta gauza berriekiko jakin-min eza».

Beñat Sarasola idazlearen hitzak jaso zituen Berriak: «Jendeak ateratzen ditu liburua, eta esaten du 'nik hau idatzi dut, baina prentzio gehiegi gabe; atera egin zait eta publikatu egin dut'. Inork ez du esaten 'nire liburuarekin nahi dut aurreko tradizioarekin hautsi edo ez dakit noren kontra joan'. Gure belaunaldiak ezin dio

uko egin poesia mota exijente bati, edo, behintzat, hautsi egin beharreko poesia horri».

Ritxi Aizpuru Baga-Biga disko-etxeko editoreak *Garan*: «Euskadi Gazteak Euskal Herriko musikaren ikuspegia gero eta txikiagoa egitea erabaki du; hots, hamar talde edo single sartuko ditu eta gainontzekoek ez dute pasatuko Gazteak jarritako galbahea (formula). Hori ez da kantua zentsuratzea, kantu batzuen hautua ez egitea baizik. Abesti batzuk ez baditu gustuko, horien ikusgaitasuna gutxitzearekin talde asko gertuko dira Gaztean pintxatu gabe. Eta zer? Gaztea al da irtenbide eta dialeko frekuentzia bakarra?».

Oteiza artelan baten izena da

Erakusketa: *Larru hunkitua*

Lekua: Boulevard aretoa (Donostia)

Rosiren kioskotik Parte Zaharrera nindoala aretoaren leiho batetik Oteiza ikusi nuen, "Sarrera doan" pauso batzuk aurrerago, eta ezin sartu gabe geratu. Ehun urte batek, hogeita bost bestee: Larruquert aita-seeek erakusketa jarri dute Lamia estudioak mende laurdena bete duela aitzakia hartuta. Maiatzaren 18ra arte izango da ikusgai hiru partetan banatutako lana. Denbora nahikorik ez baina, eta erakusketaren zati bakarra ikusi nuen, Jorge Oteizaren argazkiak biltzen dituen hain zuzen. Erretratu solteak dira batzuk, serie modura irakurri beharrekoak besteak; kolorea eta zuri-beltza nahasian, paretetan irakur daitezkeen pentsamendu oteizarrekin batera.

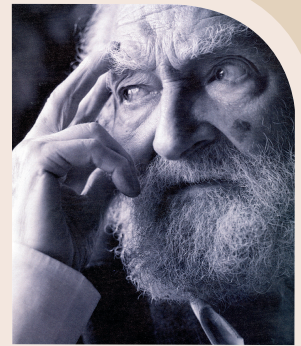
Orioko eskultore-pentsalari-poeta ikus daiteke bizitzako garai desberdinetan. Bi azpimarratzekotan: artista Bilboko udaletxearen parean, *Esferaren desokupazioaren aldaera oboidea* inauguratzean, azken aldiz zutik; eta Itziarren heriotzaren ondoren ateratako argazki saila, Oteiza puskatzen ari zela erakusten duena.

Artista artelan bihurtu dute Larruquertarrek, horrek dituen arrisku guztiekin. Posible baita erretratueta gizonaren izotzezko begiekin itsutzea, artistaren beraren

estetikarekin, egin zuen lanaz ahaztuta.

Kontu horiek alde batera utzita —ez naiz Oteizaren obraren garrantzia azpimarratzen hasiko, bere mendeurren honetan asko hitz egin(go) da horretaz—, beti egin zait zaila kasu honetan artista eta pertsona banatuta ikustea, beharbada bien arteko lerroa beste askorengan baino lausoagoa izan zelako. Erakusketak lerro hori marraztea lortu duela iruditzen zait, ilobekin eta familiarekin azaltzen den fotografiei eta aipatutako Itziarren sailari esker.

Flash bat azkenik: aretora sartu eta espazioa hiru zatitan banatua aurkituko duzu. Aldatu ez badute, ezkerreko hormatik abiatzen diren gezi batzuk ikusiko dituzu argazkiak zein norabidetan ikusi behar diren adieraziz bezala. Gezi horiek izterrean sartu izan balizkidate ez zidaten horman baino gehiago molestaturiko. Ikusleari utzi egin behar zaio erakusketa non hasi eta non bukatu nahi duen erabakitzen.



GORKA BEREZIARTUA

ATALAIA JATETXEA



Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun
Tel: 943 635518 • Faxe: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com
web orria: www.hotelatalaia.com

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
IGOR EGUREN

Lazkaomendi (Gipuzkoa)

Goierriko balkoia

Joxe Migel Iztueta "Lazkao txiki" zenak ondo asko famatu zuen Lazkaoko begiratokia. Jaiotzen ikusi zuen lekuaren izena harrotasunez atxiki izan zion beti bere ospuari. Bertsolari handiaren sorlekua, goierritarren ohiko pasealeku ez ezik bisitari duen ororentzat paraje ikusgarria ere bada.

Lazkaomendiko larre zabaletatik Aizkorri eta Aralar mendizerrak soaldi bakarrean lotzen dira. Lazkao-tik, Ordiziatik eta Zaldibiatik hel dakioke haranzko bideari; oinez zein autoarekin. Tokiaren izenari eta kokalekuari men eginez gero, lehenengotik hasi beharko genuke ibilaldia. Baina gida-liburuek aski ezaguna egin dutenez Lazkaotik irtenda egiten den pausoa, Zaldibiatik abiatuko dugu geurea.

Zaldibia Aralar mendizerraren oinean dago. Bisitaria herri sarrerako larre zabaletara iristen denean, haren gibelean altxatzen den Txindoki mendi itzaltsuak liluratuko du. 1.346 metroko garaiera duen gain ospetsutik gure kostetako itsasoa ere ikusten da ateri dagoen egunetan. Kale Nagusian barrena, hiribarrua zeharkatu eta Egileor auzoraino egin behar da. Ola, Olako Errota eta Olalde osatzen duten baserri multzoan hasten da

Lazkaomendira eramango gaituen zementuzko bidea.

Maldan gora, paradisuaren bila

Erreka gaineko zubitxo zeharkatu eta txangoaren oztopo bakarrari egin behar zaio aurre, 400 metro aldats gora. Zuhaitzarte ederraren ondotik, tarte motzeko malda malkartsuak Bianda (Miranda) baserria dagoen bihurguneraino darama errepideak. Bide erdira irteten diren etxe-abereak

Lazkaomenditik Aralargo mendilerroa ikusten da parez pare. Gañeta, Txindoki, Gaztelu, Larraone, Amezketako Malloak, Uakorri eta Balerdi.





San Joan Ante Portam-Latinam ermita, San Joan Txiki izenez ezagunagoa, Itxurrene jatetxearen alboan dago eta bisitari ugari jaso ohi du beti.

lagun harturik lehen irudi paradisu-koa datorkigu bistara. Bidearen ezkerretara, albo-alboan bailiran, Txindoki eta Gazteluko mendien gailurrek agur egiten digute. Gipuzkoa 1200. urtean Gaztelako erresumari eratsi zitzaionean, Gaztelako Koroari Ausoko harkaitz-gaztelua eman zitzaion eta horregatik Gaztelu izenez ezagutzen da mendi hau.

Hemendik aurrerako bidea gora-behera gutxiokoa da. Ibilbidearen albo bietan dauden larre irekiek Lazkaomendiraino garamatzate. Oinezko 500 metro besterik ez eta Okobio eta Goizargi baserrien ondotik lehenengo geraldura inportanteria helduko da bidaiaria: Itxurrene jatetxera. Indar berritzeko salda beroa edo txorixo muturra mokadu oproa dira etxe

honetan. Besterik nahi duenak, sukalde tradizionaleko eskaintza zabala aurkituko du bertan.

Kopaua jaisteko-edo apropos egiten du bideak beheantze. Maiz baserri multzoan San Joan Txiki ermita dago, berez San Joan Ante Portam-Latinam deitzen dena. Azken aldapa igotzeko bedeinkaziorik behar duenak hementxe du aukera. Bidean gora baina, ez dira beste 500 metro baino gehiago, eta egitea merezi duela ikusiko du iristen denak. Dozena erdi bihurgune gaudituta eta bideak Lartxai izeneko etxeraino eramango gaitu. Garaian auzoko haurren eskola izan bazen ere, egun baserritarren elkarte da. Berezi, ordea, kokalekuak egiten du: Zaldibiatik, Lazkaotik eta Ordiziatik heltzen diren errepideak bertan batzen dira.

Bidegurutzea atzean utzi eta Ordiziarako bidea hartu behar dugu, 200 metro eskasera dagoen Goierriko begiratokira iristeko. Albitxu Goena baserrian dago Pipas jatetxea, parajeotan preziazurik bada, preziatuena. Hango otorduen goxotasuna azpimarratzekoa bada, are gehiago da etxeko atarian esertzeak ematen duen plazera. Basoerdi bat eskuetan hartuta, urtarok ez dio askorik axola halako paradisuak biltzen zaituenean. Alde batera, Txindoki eta Larraone, Amezketako Malloak; alboan Uakorri, Balerdi, Gaztelu eta Gañeta. Bestaldean, Aizkorriko mendilerro orekatu eta gogorra. Soaldi bakarrean Euskal Herriko mendi multzo esanguratsuenetako bat. Eta behean, bistak ematen duen arte, eskualdeko herrien segida. ■



UZTARTZA
 Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
 Tlnoa: 943 69 34 81

Eguneko menua 9,50 €

Asteburuko menua 18 €

Asteburutan karta

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

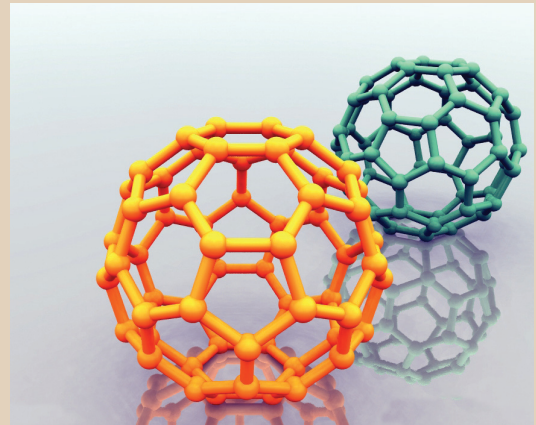
Karbono mota interesgarria aurkitu dute DIPCn

APIRILAREN 18AN, *Science* aldizkariak Hrvoje Petek ikerlariak Donostia International Physics Center-en (DIPC) egindako ikerketa baten berri ematen du. Bertan fulereno deritzonaren propietateak aztertzen dira, silizioarekin alderatuta dituen abantailak barne. Fulerenoa 60 karbono atomoz osatutako molekula da, baina molekularen portaera izan beharrean, atomoarena du. Horregatik, superatomo deitu diote.

Fulerenok hutsune-tarte handiak ditu bere baitan, eta horrek aukera handiak ematen dizkie ikerlariei. Esaterako, elementuak sartzea konduktibitatea hobetzeko. Silizioak, aldiz, ez du propietate hori, hau da, sili-

zioa den bezalakoa da eta fulerenoa mota askotakoa izan daiteke.

Fulerenokari esker osagai nanoelektrikoetan abantailak lor daitezke, eta hala, gailu elektronikoko txikiagoak, azkarragoak eta merkeagoak egiterik izango da. Teoria, orain, egoera errealan probatu beharko da, nolanahi ere. **I**



Honelako itxura dute fulereno molekulak.

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Oxitozina, eskuzabaltasunaren hormona

ORAIN ARTE GAUZA JAKINA ZEN oxitozina izeneko hormonak zerikusi zuzena zuela maitemintzeko prozesuan, baita orgasmoaren sentazioan edo seme-alabenganako maitasunean ere. Baina AEBetako Kaliforniako Claremont Unibertsitatean egindako ikerketa batek erakutsi duenez, aurreko eragin guztiez gain oxitozinak pertsonen eskuzabaltasuna handitzen laguntzen du, %80raino gehituz.

Estutasunean dagoen pertsona batenganako enpatia sentitzean, garunak oxitozina jariatzen du, eta hormona horrek gure eskuzabaltasuna gehitzen du. "Zainketak emateko eta errukia sentitzeko esperientziak oxitozina jariatzeko dugun gaitasuna areagotzera bideratzen gaitu, norbait horren premian dagoenean", dio ikerketaren zuzendari Paul Zak doktoreak. Oxitozinak eragin txikiagoa dauka umeen garunetan, oraindik ere garapen-fasean baitaude; baina gehitu egiten da helduaroan. Adinak aurrera egin ahala, enpatia ere gehitu egiten dela ikusi dute ikertzaileek.

Ikerketan 68 boluntarioek hartu dute parte, gizonezkoak denak, oxitozinak emakumeen hilekoan izan ditzakeen gorabeherak saihesteko. Boluntarioen erdiari hormona sudurretik eman zitzairen, spray moduan, eta beste erdiak plazeboa hartu zuen. Partaideen eskuzabaltasuna neurtzeko, bi joko proposatu zizkieten.

Batean, hamar dolar eman zizkieten parte hartzaileen erdiei, beste pertsona batekin parteka zitzatela eskatuz. Bigarren pertsona horrek eskaintza onartzen bazuen, bi parte hartzaileek dirua jasotzen zuten. Baina eskaintza ez zela bidezkoa uste eta ezezkoa ematen bazion, ezer gabe geratzen ziren biak. Bigarren jokoa gauza bera zen ia, baina kasu honetan hartzaileak ez zeukan eskaintzari uko egiteko aukerarik, ematen zitzaiona ezinbestean onartu behar zuen.

Emaitzek erakusten dutenez, oxitozina arnastu zuten boluntarioek askoz eskuzabaltasunago jokatu zuten dirua banatzeko orduan. Hori ez zen ikusi oxitozinarik arnastu gabeko artetan, berekoiago, zuhurrago azaltzen baitziren.



Oxitozina arnastuta eskuzabalago banatzen da dirua.

landareak

BIODIBERTSITATEA

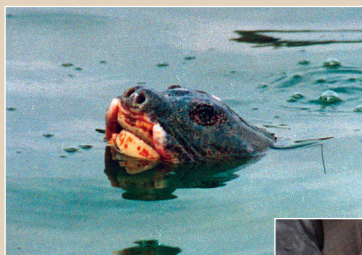
Ustez desagertutako
dortoka espeziea azaldu da

CLEVELAND-EKO (AEB) zoologikoko biologo talde batek *Rafetus swinhoei* espezieko dortoka erraldoi alea topatu du Vietnameko iparraldeko laku baten inguruan, Hanoi hiriburutik hurbil. Espezie hori, ustez, desagertuta zegoen.

Aurkikuntzak izugarri harritu ditu zientzialariak. Bertako biztanleek behin eta berriro aipatzen zuten dortoka bat zebilela inguruan, eta azkenean, biologo talde batek topatu zuen metro bateko eta 140 kilogramoko animalia, lasai-lasai eguzkia hartzen. Dortoka oso piztia garrantzitsua da Vietnameko folkloean, batez ere zorte ona ematen omen duelako. Historiak dio XV. mendean Le Loi enperadoreak, gerlari txinatarak Vietnamentik bota ondoren, ezpata galdu zuela eta dortoka erraldoi batek itzuli ziola.

Zoritarrez, aurkitutako dortokaren haragia oso preziatua izan da jateko eta baita medikuntzan ere. Ondorioz, asko ehizatu zituzten, ustez desagertzera. Horregatik ez da dortoka agertu berria bizi den leku zehatza ezagutarazi. Une honetan beste hiru ale baino ez dira geratzen mundu osoan, eta hirurak zooetan bizi dira: bi Txinan eta bestea Vietnamen.

Ehun urte bizitzera ailega daitekeen animalia honen ugalketa-prozesua hasi nahi dute ikerlariak, oraingoz zooetan. Alabaina, aske bizi den beste alerik topatzen ez bada, oso zaila izango da ugalketak arrakasta edukitzea. ■



Ezkerrean, *Rafetus swinhoei* espezieko dortoka. Lerro hauen azpian, vietnamdar sukaldaria dortoka ebakitzen.



JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Garo jendea

TASMANIARRAK DITUT *Dicksonia antarctica* bizikide berriak. Han hamabostera haitzen omen den garo zuhaiskara, gure etxean, asko jota, hiru metrora inoia egingo dela iruditzen zait. Argi ibili, hala ere, klima aldaketarekin. Egitekoa den edozein landaketaren ezaugarriak erabakitzerakoan etorkizunean pentsatu, derrigor kontutan hartu beharrekoa da etengabeko aldaketaren norabide hau. Aldatu, klima beti aldatu baita; eta aldatuko al da! Oraingo klimaren berotze, lehortze, ekaizte honetan geurera ekarrita, ez al gatzazkio etorkizunean gure lurren andere eta jabe izateko zidorra garbitzen ari tokitakoari, antipodakoari?

Eta etxeok zer? Bost? Betikoa izatea, betiko betean azaltzea eta betikotzearen kate-begi izatea uste negargarriez hezitako gizarte honek, hobe luke garoei gehixeago begira. Herrian edo hurrean, horiek bai beti hor; noiztik ote?

Aspaldi gabe jakin dut etxetik bertan, gu eguzki begitan iparrean haiek, ditugun bizilagun batzuen bitxitasunen berri. Zuk ere hurrean izango dituzu eta adi. Itsas aldean, hari begira bizi diren errekatso motzetako klima bereziaren altzoan tropiko inguruetako garo batzuk aurki ditzakegu, erliki. Tasmaniatik ekarri berriak bestengusuekin topo, *Stegogramma pozoi*, *Woodwardia radicans*, *Dryopteris aemula*, *Trichomanes speciosum*, *Culcita macrocarpa*... familia zabala izotzak badirela omenka ezagutzen duten erreka heze gozo horietan. Milioika urtetan hemen iraun dute garo horiek, garai bateko klimaren arrasto. Eta orain bueltan dator, klima hura, alegia. Pagotxa datorkie. Deskuidotan hezetasunak pixka bat laguntzen badu mahuka ederra izango dute. Hor daramatzate milaka urte, zain.

Orduan lagunago izango al ditugu garoak... Hasteko itsasaldeko errekatxo aparta hauek babestu beharko genituzke (espekulazioa, suteak...). Bestetik garai batean zituzten erabilerak berreskuratzea ez litzateke txarra: errizoma edo lurpeko zutarrak eta oraintxe destolestean ari diren hostoen puntta berriak jateko. Kontuz baina, garo zabalduena, *Pteridium aquilinum*, pozoitsua da. Tiamina edo B1 bitamina suntsitzen duen tiaminasa entzima du.



Dicksonia antarctica.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa Soluzioak Zerbitzuak

Erremintak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Erreginaren DNA



Ezkerreko irudian, Vianako Printze Karlosen erretratua. Goian, Santa María la Real de Nieva-ko monasterioa. Bertan ehortzi zuten Blanka I.a erregina, Karlosen ama.

SEGOVIA (ESPAINIA), 1441EKO APRILA.

Santa María la Real de Nieva izeneko herrian, Soterrañako Amabirjinaren omenezko erromerian, Nafarroako Blanka I.a hil zen, ezustean, Blanka alabaren eta gerora Gaztelako errege izango zen Henrike IV.aren ezkontzaren biharamunean. Erreginaren heriotzak agaramondarren eta beaumontarren arteko lehia areagotu zuen eta liskarrak urte batzuk geroago, 1450ean, eztanda egin zuen.

Baina bost mende eta erdi geroago, Blanka I.aren heriotzak edo, hobe esanda, Blankaren arrastoek, hainbat buruhauste eman diete ikertzaileei. Hipotesi guztien arabera, erreginaren gorpua Santa Maria la Real de Nieva-ko monasterioan bertan ehortzi zuten, hilobiaren kokapen zehatzaren berri iritsi ez zen arren. 1994an monasterio horren aldarean zaharberritze lanak egiten ari zirela, emakumezko baten arrastoak topatu zituzten. Azterketa antropologiko eta paleopatologikoak bat zetozen erreginaren profilarekin: adina, altuera, eskeleto hauskorra... Ehorzketaren tokia eta xehetasunak ere garaiari eta hildakoaren garrantziari egokitzen zitzaizkien.

Hala ere, zalantzak uxatzeko ustezko Blankaren arrasto genetikoaren analisia egitea erabaki zuten. Horretarako, arrastotatik DNA lagin bat lortu eta gertuko senide baten DNArekin alderatzea besterik ez zen egin behar. Hautagai egokiena Karlos semea zen, Vianako Printzea. Beaumontarren buruak agaramondarren aurkako gatazka galdu zuen, eta Bartzelonan exekutatuta zuten 1461ean. Printzearen gorpua Pobleteko monasterioan (Katalunia) ehortzi zuten. Baina hilobia ireki, eta adituek han eskeleto bati baino gehiagori zegozkion hezurak zeudela ikusi zuten, harriduraz. Azterketa sakonagoek hiru pertsonen arrastoak zirela argitu zuten. Hiruren artean ez zegoen odol loturarik eta, gainera, hiruren DNA Blankaren material genetikoarekin alderatzean, ez ziren bat etorri.

Segovian aurkitutako arrastoak Blanka I.a Nafarroako erreginarenak dira? Eta hala izanez gero, zein dira printzearen hilobiko hiru ezezagunak? Galdera horiei erantzuteko, hurrengo pausoa beste senide baten material genetikoaz aztertzea izan daiteke, esaterako Leonor erreginarena, hau da, Blankaren ama eta Karlosen amonarena. Horrek erantzunak ekar ditzake, baina baita galdera gehiago sortu ere. ■

ARRASTOAK

INDIANA JONES eta kristalezko garezurraren erresuma da zinemako arkeologo ezagunaren laugarren abenturaren izenburua. Kristalezko garezurrak XX. mende hasieran azaldu ziren antigoaleko objektuen zirkuituan. British Museumek berak ere erosi zuen horietako burezur bat. Artisau azteken eskuek sortu omen zituzten, baina azken urteetan ikusi ahal izan da faltsifikazioak baino ez zirela. Batetik, pieza horiek lantzeko horzdun gurpilak dituzten tresnak behar dira, eta aztekek ez zuten horrelakorik. Gainera, harri-kristala Brasilekoa omen da, eta piezak Alemanian landu omen zituzten, XIX. mendeko bigarren erdian.



Indiana Jonesen azken filma maiatzaren 22an estreinatuko dute, eta orduan ikusi ahal izango da pelikulako garezurrak museoetan daudenak bezain faltsuak diren.



Xabi Larralde

• TERMOMETROA •

1970, Izura-Azme (Baxenabarre). Batasuneko kidea. Kide eta arduraduna, berak azpimarratu bezala. Izan ere, Batasuneko Mahai Nazionala ia osorik espetxeratuta dago. Baiona Berria taldeko zinegotzia izana aurreko legealdian, Baionako Udaletik at geratu da azken hauteskundeen ondoren. Alta bada, Batasuneko eledun bipil honek ez du eremu eskasik lantzeko, ez horixe.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

«Autonomia hitza geureganatuz tabua hautsi dugu»

Xabi Larralderen aburuz Iparraldeko udal eta kantonamenduetako azken bozak mugimendu abertzalearen prozesu historikoaren perspektibatik baloratu behar dira. EHBai hautagai-tza –azken hogeitazko ibilbidearen ondoren– inflexio puntura iritsi da. Ekimena berria da, gaztea oraino, garapen eta bilakabide fasean.

Baionako hautetsi izan zinen martxora arte Baiona Berria taldearen izenean. Herriko Etxetik at geratu zara orain.

Bai, abertzaleok udaletik kanpo gelditu gara, baina funtsean, duela sei urte baino 170 boz gutxiago erdietsi dugu. Baiona 45.000 biztanleko hiria da, perspektiba luze batetik so eginda, sostengu bera atxiki dugu. 1995era arte gainera, abertzaleok Berdeekin aurkeztu ginen. Bozen %7a lortu dugu aldion, baina ez dugu ordezkari-rik erdietsi bigarren itzulia behar izan delako. Sistema ez aski demokratiko eta desorekatu honek indar txikiak kanpo uzten ditu.

BAM (Baiona-Angelu-Miarritze) eremu zaila da abertzaleentzat edonola ere.

Bai. Gainera Miarritze eta Angelun abertzaleak eskuinarekin joan dira. Proiektu abertzalearen garapen bidean BAM da gehien landu beharreko eremua. Iparraldeko populazioaren %50 hemen dago eta bertan kokatzen da jende heldu berri gehiena. Udal eta kantonamenduetako emaitzak halere, testuinguru zailean, positiboak izan dira, eta areago BAMen. Honek gogoeta eta lan gehiago egitea eskatzen digu.

Peio Claverie –Miarritzeko hautetsia– kritikoa da abertzaleen ezker moldearekin. Eskuinaren alternatiba, abertzaleen eta ezker frantsesaren arteko akordioen bidez etorriko dela dio.

Printzipioetan ados izan gaitzke. Ezkerreko abertzaleok alternatiba soziala eraiki behar dugu, lan horretan zentratu behar dugu, ez soilik horretan noski, baina gure zeregin nagusietariko bat da. Areago, arazo sozialak

hirietan biderkatzen direlako. Mugimendu abertzalearen hautu estrategiko garrantzizko bat hirigunetan dago. Nik ezker-ezkerreko taldeekin harremana hobesten dut, LCRrekin esaterako. Iparraldean, eta BAMen bereziki, oraindik ez da ongi ulertzen abertzaleen ezkerreko proiektua. Baionara 1.000 pertsona berri heldu da urtero bizitzera. Garapen erritmo honetan, ezkertiarrek izanda ere, gehienek ez dute baitezpada mugimendu abertzalea ezagutzen. BAMen aitzinatzea funtsezkoa da gure proiektuaren garapenerako.

“Iparraldean abertzaleak gako bihurtu dira” esan du Batasunak. Abertzaleak gako dira, baino beren proiektua argitzeko tenorea heldu zaiela diote batzuek.

Erran nahi baita, indar politiko sinetsgarria bihurtu garen unean, sinetsgarritasuna irabazi behar dugula gure edukietan, herritarrei proposatzen diegun gizarte eredia gehiago landu

behar dugula. Garapen honek ezkerren parametroen arabera aritzea eskatzen digu, gure ahotsa entzunarazi behar dugu proposamen zehatzagoak eginez.

Zernolako esperientzia izan duzue EHBain, kanpainan zehar?

EHBairen esperientzia positiboa izanda. Kanpainari buruzko lerroak adostu genituen horretarako. Abertzaleok kontseilari nagusiak lortzea xede badugu ere, gu ukatzen gaituen erakunderako –Paueko Kontseilu Nagusia– bozak direla erakutsi nahi izan dugu kanpainan. Batasunaren xedetak bat hauteskundeetan Euskal Herriaren ukatze instituzionala salatzea zen, baita gure eskumenak bilduko dituen instituzioaren aldarrikapena egitea ere. Guk aldarrikapen horri Autonomia deitzen diogu.

ETak PSE-EEko Isaias Carrasco hil zuen kanpainan. Nola bizi zenuten EHBain?

Iritzi askotariko kideak gaude EHBain, eta ez ditugu baitezpada irakurketa berdinak egiten gertakari hauetaz. Kontsentsuzko jarrera bat hartu genuen, bakoitzari bere adierazpen askatasuna utziz. Elkarrekin ari gara eta elkarlanerako gakoa hori da, bakoitzak bere jarrerak ditu-eta.

Autonomia aipatu duzu. EHBaik autonomia proposatzen du?

Ez hitz horrekin. Berezko egitura eskatzen du, esku-men zabalez hornituta.

Berezko instituzio bat?

Bai. Baina ez departamendua ere. Departamendu batek dituen eskumenak baino zabalagoak eskatzen ditugu. Eskumen zabaleko instituzio espezifiko adostu dugu EHBain. Gero bakoitzak egitura hori, molde batez edo bestez izendatzen du. Guk, Batasunak, autonomia dela diogu. Autonomiak berezko pisua duela defendatzen dugu. Ez

kontzeptu bezala soilik, mugimendu abertzalearen bilakaeran ulertua baizik. Batasunak, urte luzez, hitz horrekiko errezeloa izan du, errezelo bikoitza: Gernikako Estatutu peko autonomia onartzen ez dugulako eta IK eta EMA aitzindariak izan zirelako autonomia aldarria defendatzen. Autonomia geureganatuz, autonomia hitzaren tabua hautsi dugu Batasunak.

“Frantziako Barne ministro Alliot-Mariek onartu zuen bere alderdiko hautagairik ez egotea Alain Iriarti bidea libre uzteko”

Baita nahasmena eragin ere une batez.

Alderdi bakoitzak, bere ibilbidearen eta esperientziaren arabera, hitz bakoitzari karga ezberdina ematen dio. Jarrera denak dira ulergarriak eta errespetagarriak. Iraganeko zauriak itxi

behar ditugu eta herritar xumeek ulertzen duten hitzekin mintzatu. Abertzale batek independentzia du helburu, baina ez dugu orain hori egunero aipatuko. Departamenduari lotzeak ez gaitu ere abertzale egiten. Euskal Herriak behar duen onarpen politiko instituzionalaren alde borrokatzeak egiten gaitu abertzale. Uneon, autonomia izan daiteke. Iraganeko karga sentimentala garbitu eta aurreiritzirik gabe hitz egin behar dugu eta ez da erraza. Alta, jendeak ohartu behar du gatazkaren konponketarako Batasunak Autonomia Estatutu bat mahai gaineratu duela. Guk ere autonomia hitzarekin borrokatu dugu, uneon kontzeptu ulergarria behar dugulako.

Alain Iriart kontseilari berria da. Zuk ordezkari abertzaleztat jotzen duzu?

Bai eta ez, zalantzekin. Iriartek abertzale marka baztertu du hauteskundeetan. EHBain joateko proposamenari uko egin zion. Gero eskuinarekin nola baiteko akordioa zuela ikusi dugu. Eskuinak ez zion hautagairik jarri lehian. Erabaki hori onetsia izan zen UMPko biltzarrean Michelle Alliot-Marie buru izanda. Frantziako Barne ministroak onartu zuen bere alderdiko hautagairik ez egotea Alain Iriarti bidea libre uzteko.

Tratua izan dela diozu?

Bai. Jean-Jacques Lasserrek Iriarten kanpaina sostengatzen zuela esan zuen, beraz, tratua agerikoa da. Areago, Iriartek abertzalearen etiketa baztertu du, jakinik une honetan abertzale batzuk Hegoaldean urtetako espetxealdira eramana direla. Independentia bezala joan da

“Iraganeko karga sentimentala garbitu eta aurreiritzirik gabe hitz egin behar dugu eta ez da erraza. Alta, jendeak ohartu behar du gatazkaren konponketarako Batasunak Autonomia Estatutu bat mahai gaineratu duela”.



abertzalea izatea larrutik ordaintzen den uneon: 18/98, AAB eta Udalbiltza auziak lekuko.

Posibilismoaren bidea hautatu du...

Edo kontseilari izateko nahia...

Agian bere xedeak gauzatzeko aukera ikusten du bide horretan.

Ni edukiaz ari naiz. Iriart abertzalea da, militante historikoa, lan izugarria egindakoa. Ados. Kontseilaria izateko ordea, abertzaletasuna bazter utzi du. Lasserreri Pauko lehendakaritza emateko tratua agerian geratu da. Zertarako balio du eguneroko borroka? Laborantza Ganbera, 2x2 autobidea, onarpen instituzionala edo OGM-JAOren (Organisme Génétiquement Modifié/Jitez Aldatutako Organismoa) aurkako borroka, borroka horietan arerio agerikoenetako bat Jean-Jacques bera izaki.

(...)

Barnealdeko aktibitate oinarrikoena laborantza da, laborantzaren salbatzeak produktibista ez den laborantza mota garatzea eskatzen du. ELBren hari gorria da hori, proiektuaren ardatza. Batasuna bat dator horretan. Baserri mundua erortzen bada gure izate eta kulturaren puska handia galduko dugu. Lasserre Lur Berri kooperatibako lehendakaria izan zen. Berak jarri zuen abian JAOren erabilpena. "Zuek parametro ideologikoetan baino ez zarete mugitzen, Iriart abertzalea da" esaten digute. Baina Iriartek Lasserreri eman dio boza eta Lasserre abertzaleek azken urtetan eraman dituzten borrokaren aurkako ikur nagusia da, Euskal Herria bizi dadin borrokaren aurkari nagusia.

Jean Mixel Galant-ek berriz galdu du kontseilari kargua.

Kontseilari abertzale bakarra galdu dugu. Domaia da, baina galera erlatibizatu behar dugu. Galantek boz gehiago bildu du 2003ko bozetan baino. Hautatua izan zenean eskuinak bi hautagai-tza atxiki zituen bigarren itzulian. Aldi honetan eskuinak abertzale-

leen aurka bota duen pultsua izugarria izan da. Nork gidaturik? Lasserrek. Bera ibili da bazterrak mugitzen Galanti aurre egiteko. Eskuinak ez du abertzale kontseilari bakar bat bera ere Pauen izatea nahi. Errealitateak erakutsi digu Galanten eta Iriarten arteko hautuaren ondorioa zein izan den. Balantzaren bi aldeak dira: Galant abertzaletasuna asumituz Iriarten lagunaren are etsaiagoa bihurtu da. Iriartek abertzale marka bazter utzi duenez, ez. Lasserreri gauza asko egozten ahal diogu, baina ez tonto izatea.

Batzuek pertsonen nortasuna eta sistemarena bereiztea beharrezko ikusten dute politikan.

Ados. Baina politikaria sistema-aren arauen baitan aritzen da. Alain Iriart pertsona zintzoa eta ona izan daiteke, kalitate handikoa. Politikoki berarekin ados ez egoteak ez du berari buruz pertsona bezala daukagun iritzia ezabatzen. Baina bere burua sisteman kokatzeko egin duen hautua gogor kritikatu dugu, ez gara estrategikoki ados. Eta honek ez du kentzen berarekiko errespetua. Nik balorazio politikoa egin dut, ez pertsonari buruzkoa.

Abertzaleok koherentzia atxiki behar omen duzue politikagintzan, baina inkoherentziak "onartzen" ere ikasi.

Karl Marxek esan zuen prozesuak dialektikoak direla. Dena ez dela arras beltz edo zuri. Ados. Baina politika ez da bakarrik instituzioen eremua, bada ere gizarte zibila, karrikako lana eta borroka, bere zentzu onean ulertuta. Ekimen politikoak perspektiban eta denboran kokatu behar dira. "Lan lasterra lan alferra" dio erran zahar batek. Guk herri hau funtsezko klabeen arabera eraiki nahi dugu edo bizirik iraun dezan bederen, areago Iparraldearen kasuan, baita salbatu ahal izateko ere. Hemen Euskal Herria salbatzeko borrokan ari gara. ■

www.argia.com
helbidean elkarrizketaren bertsio luzea.

Olaberriako zirkuitua

Gida eskola

Karting-a



Gainera auzoa, Z/G

20212 Olaberria

☎ 943 16 08 62

www.vilarinomotor.com

info@vilarinomotor.com

Aro berriaren atarian

Paraguaiko hauteskondeak Fernando Lugok irabazi ditu. Latinoamerikako herrialde fronte aurrerakoientzat albiste pozgarria eta Amerikako Estatu Batuentzat ez hainbeste. Etxeko lan asko ditu Lugok, aurreko 60 urteetan bertako oligarkiak agindu baitu.

LUISMI UHARTE

APIRILAREN 20AN, Fernando Lugok, Askapenaren Teologiaren apezpiku ohiak eta Alianza Patriótica para el Cambio koalizioaren hautagaiak Paraguaiko hauteskondeak irabazi zituen, lurrikara politikoa eraginez herrialde horretan. Izan ere, bertako oligarkia-
ren alderdi historikoak, hau da, Partido Colorado-k, 60 urte jarraian gobernuan iraun ondoren, –Stroessner jeneralaren diktadura barne (1954-1989)–, botere exekutiboa galdu du, Mexikoko PRIri gertatu zitzaion bezalaxe. Zentro-ekerrak irabazi du lehenengo aldiz herrialde honen historian, eta horrexegatik inflexio puntutzat jotzen dute aztertzaile gehienek.

Paraguai, Hego Amerikan hainbeste urtetan “ahaztua” izan den errepublika, lehenengo planora igaro da azken asteotan. Bi erraldioen artean kokatua, 400.000 km koadroko herri “txiki” honek 6 milioi biztanle baino gehiago ditu, eta horien %50a nekazaritza eta abeltzaintzatik bizi da. Latinoamerika osoan, bertako hizkuntza gehien mantentzen duen herria da Paraguai. Guaranía eguneroko komunikazio tresna da, batez ere etxeko erabileran (%59), gaztelaniaren aurretik. Hego Amerikako bigarren herrialderik txiroena, Boliviaren ondotik, eta mendetan pilatutako arazoz beteriko herrialdea da Lugo lehendakari berriak topatuko duena.

Aurre egin beharko dion arazo handienetakoa nekazaritzarena izanen da. Soja transgenikoaren eredu a



Goiko irudian Fernando Lugo Paraguaiko presidente hautatu berriak apirilaren 20ko hauteskundeetarako prestatutako kanpaina. Ezkerrean, Blanca Ovelar. 60 urte boterean egin dituen Partido Coloradoren hautagaia izan da hauteskundeetan.

si bihurtu da azken bi hamarkadetan, ondorio latzak ekarriz garapenari, ingurumenari eta langileei. Bi milioi hektarea baino gehiago soja mota honekin ereinda daude, lurraren kalitatea zartatuz, eredu ekonomikoa eraldatuz, lurraren jabegoa bilduz, eta okerrera, milaka nekazari jaurtiz hirietara edota atzerrira. Lugok agindu duen nekazaritza eraldaketa ez da berez oso ausarta, Estatuaren lurak besterik ez baititu berreskuratu nahi, baina dena den, lur publikoak lapurtu dituzten lurjabeekin gatazka gogorra aurreikusten da.

Brasil eta Argentinarekin indarrean dagoen energia itunaren birnegoziatio agenda politikoaren lehenengo puntuetakoa bilakatuko da. Diktaduren garaian sinaturiko Itaipu eta Yacyretá Itunak, Brasil eta Argentinarekin hurrenez hurren, aldarazten saiatuko da Lugo. Gaur egun, Paraguaik bi herrialde horiei energia hidroelektrikoa “oparitzen” segitzen du, kostu-preziosan, eta gobernu berriaren helburu zehatza izanen da merkatu-preziosa lortzea, harreman ekonomikoa orekatu nahian. Aldi berean, Mercosurren (Mercado Común del Sur) ere, Para-

“Jarrera duinagoa eta subiranoagoa aurreikusten da Lugorekin”

Augusto Dos Santos, Paraguaiko kazetaria, Universidad Nacional de Pilarreko irakaslea, irratia zuzendaria eta *Somos Paraguay* egunkariaren argitaratzailea, ARGIArekin mintzatu da, hauteskundearen emaitzez eta Lugoren Gobernuaren etorkizunaz.



Zer nolako jarrera hartuko du Lugoren Gobernuak Mercosurren dauden asimetriak kontuan izanik?

Jarrera duinagoa eta subiranoagoa aurreikusten da, aurreko gobernuekin alderatuta. Egungo Mercosur eraikuntza polita da, baina logela hutsezkoa Paraguairentzat, horre-

gatik, Lugo “Egiturazko Fondoek” bultzatzen duten asistentzialismoaren aurka agertu da, eredu simetrikoagoa exijituz.

Nicanor Duarte lehendakari ohiak Estatu Batuetako Armadaren presentzia eta immunitatea onartu zuen 2005ean, kritika ugari jasoz. Zein da Lugoren planteamendua gai honen inguruan? Azken boladan, inork ez du hitz egin horri buruz. Dena den, subiranotasunaren aldeko diskurtso tinkoa erabili du Lugok lehenengo unetik. Beraz, ez dut uste armada estatu-batuarraren presentzia egonkorra baimenduko duenik.

Lugok programan eta kanpaina politikoan itun energetikoak Brasilekin eta Argentinarekin birnegoziatuko dituela ziurtatu du. Zein dira birnegoziazioaren aukerak eta mugak, kontuan izanda Evo Moralesek izandako arazoak gasaren negoziazioetan Brasilekin?

Zilegiena da merkatu-prezioak ezartzea energia hidroelektrikoaren salmentan, kostu-prezioak gaituz, baina ez dut uste oso aldaketa erradikalak lortuko direnik epe motzera. Hala ere, Celso Amorin, Brasilgo Atzerri ministroaren azken adierazpenak oso itxaropentsuak izan dira, prezioak orekatzearen alde agertu baita.

guaik bat egingen du bera bezain txikia den Uruguarekin, bi erraldoiak hertsatzeko eta egun dauden asimetriak gaituz joateko.

Arlo politikoan, Estatuaren birfundazioa erronka galanta izanen da

Lugoren administrazioarentzat, hiru minbizi errota baitaude. Lehenik, sei hamarkadetan Partido Coloradok eginiko Estatuaren kolonizazioari aurre egin beharko dio, alderdi horren erroak moztuz. Bigarrenik,

botere judizialaren eraldaketa sakona ezinbestekoa izango da. Eta hirugarrenik, larriena, egiturazko ustelkeriari aurka egin nahi diola agindu du Lugok, Hego Amerikako herrialderik ustelena baita, nazioarteko instituzioen arabera.

Lehendakari berriak, emigrazioaren arazo mingarriari buruzko promesak ere egin ditu, zailtasun handiko afera dela jakin arren. Eredu ekonomiko baztertzaleak milioi eta erdi paraguaiar botarazi zituen Argentina aldera ogibide bila, eta beste milaka batzuk Espainiako Estatuantz. Neurri ekonomiko ausartak hartu ezean, odoluste honek iraun egingen du.

Amerikako Estatu Batuekiko harremana ere klabea izanen da, iparraldeko potentziak bi helburu estrategiko baititu Paraguaian. Alde bate-tik, Mariscal Estigarribia base militarra bere menpe izan nahi du Etxe Zuriak, Hego Amerikan presentzia militarra sendotzeko eta Brasil eta Argentina zaintzapean izateko. Beste alde batetik, guarani munduko ur gezaren erreserba handienetakoa bereganatu nahi du Washingtonek, etorkizun laburrean ura baliabide eskas eta estrategikoa bilakatuko baita. Lugoren gobernuaren jarrera erabakiorra izanen da.

Gaur nahiko argi dagoena da Lugoren garaipena Latinoamerikako herrialde fronte aurrerakoien aldekoa izan dela –bai fronte “gorria” rentzat, baita fronte “arrosa” rentzat ere–, eta aldi berean ez oso berri pozgarria Amerikako Estatu Batuek gidatzen duten fronte kontserbadorearentzat. Etorkizun interesgarria, zalantzarik gabe. ■



TALLERES

Mitxelena s.coop.

**Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua**

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Meatzarien 1890eko maiatza

Etxebizitza duinaren eta zortzi orduko lanaldiaren aldeko lehenengo greba historikoa 1890ean egin zen Euskal Herrian, Bizkaiko meatzetan. Grebaren erdigunea Trapagarango Zugaztietan auzoa izan zen eta handik Ezkerralde osora hedatu zen. Gobernuak “gerra egoera” deklaratu zuen.

DANIEL UDALAITZ

LANGILEENTZAKO etxebizitza alta –batez ere meatze inguruan eta oro har Ezkerralde osoan– liskar bortitzak eta grebak eragin zituen arazo kezagarria izan zen XIX. mendeko azken hamarkadetatik aurrera. Greba haiek eta Chicagoko sarraskiaren ondoren nazioartean berpiztu zen langile mugimendua aldi berean gertatu ziren. Urte berean, gainera, 1890ean, mundu osoan maiatzaren lehena ospatzeko deia egin zen. Maiatz hartan egin zen, hain zuzen ere, Bizkaiko meatze inguruko lehenengo greba. Han hasi zen eta Ezkerraldera hedatu zen gero, Bizkaiko Labe Garaiek sortu zituzten enpresa hain garrantzitsuak kokatuta zeuden lekura.

Sasoiko langileak eta haien barrakoiak

1870eko hamarkadan izandako gerra karlistaren ondoren, Bizkaiko burdin meategiak izan ziren sasoi-ko milaka langileren lantoki. Mineral erauzketan aritzen ziren. Baina han lan egiten zuten bakarrik ez ziren zenbait hilabeterako etorri eta gero etxera bueltatzen ziren langileak; meatze inguru hura ehunka familien-



EUSKAL HERRIKO MEATZARITZAREN MUSEOA

Goian, meatzarien omenez marraztutako irudia. Behean, langileek greba egin eta gero lortutako etxebizitzak.

handiena hartu zuen Bizkaiko udalerria. Hamar urte eskasetan, 1877tik 1887ra, %406 igo zen bertako biztanleria.

Meatzarientzako lehenengo etxebizitzak meatzeen oinetan egurrez egindako txabolak izan ziren. Meatzaritza konpainiek eraiki zituzten, eta erraz desmuntatzeko eta batetik bestera eramateko modukoak ziren. Langileak berak ziren langileburuen gidaritzapean “barrakoi” edo “kuartel” haiek muntatu eta desmuntatzen zituztenak. Barrakoiak meatzetako langileen zaindarien eta kontratisten ardurapean zeuden, baita jakiez hornitzeko leku bakarra ziren “kantinak” ere. Etxebizitza haie- tan lotarako lekua baino ez zen egoten: lur- rean jarritako ohol bat. Horri “ohe beroa” esaten zitzaion, langileek txanda- ka lan egiten zuten- ez ohea behin ere ez zelako hutsik gelditzen. Ondorioz, batzuk lanera joateko jaiki orduko besteak oheratzen ziren, hozteko denborarik

tzako bizitoki eta lan leku ere bilakatu zen. Esaterako, gaur egun Trapagaran dena izan zen iritsitako jende pila

eman gabe. Ez zegoen aukirik, ezta mahai edo komunik ere, eta meatzeko langileen zaindariari 0,25 pezetako

“Etxe merkeak” izenekoak

Meatzte inguruko etxebizitzaren arazoa ez zen aipatutako grebarekin konpondu, baina konponketaren hasiera izan zitekeen. Greba baino bost urte geroago, 1895ean, meatzetako egoera lehengo berbera zen: han jarraitzen zuten barrakoiak eta hantxe zeuden kantinak. Alabaina, meatzarien greba hark ahalbideratu zuen instituzio, sendagile higienista eta arkitektoak langileentzako etxebizitza eredu egokia aurkitzeko molda zitezen. Hortik sortu ziren “Etxe Merkeak” izenarekin ezagutzen direnak. Etxe haien ezaugarriek tipologia berezia markatu zuten Hego Euskal Herriko

etxegintzan. Etxe merkeak familia bakarrekoak, bikiak edo elkarri atxikiak izaten ziren, eta lorategi txiki bat eta baratze txiki bat izaten zuten. Barrualdean, berriz, gutxienez sukalde, komuna eta hiru logela. Luxua meatzarien barrakoiak alderatuta.

Lehenengo etxe merkeak Manuel Maria de Smith arkitektoak eraiki zituen 1916an, Bizkaiko Labe Garaiak-0entzat. Pentsatzekoa denez, etxe merkeen eredu hori meatzte inguruan eta Ezkerraldean hasi eta Bizkaiko beste fabrika gunetara eta euskal lurralde osora hedatuz joan zen gero.

errenta ordaindu behar izaten zitzaion. Pentsatzekoa denez, meatzariak zikinkeria artean eta higie-ne baldintza kaskarretan bizi ziren.

1890eko greba

Gauzak hala, 1890ean egoera jasanezina izatera iritsi zen eta meatzariak baldintza haietan bizitzeari uko egin zioten. Horrexegatik egin zuten urte

Jeneralak “etxebizitza”
haietan sentitutako higuina
hitz hauekin adierazi omen
zuen: “Txerriek ere ez dute
halako etxerik merezi”

hartako maiatzean grebarako deia. Barrakoiak kendu eta jakiak kantinetatik kanpo erosteko eskubidea izatea izan zen egindako lehen aldarrikapena. Meatzariak Zugaztieta auzotik Ortuellara jaitsi ziren eta 3.000 langile bildu ziren han. Garai hartan *El Noticiero Bilbainok* honela deskribatu zuen gertatutakoa: “Goizeko zortzietan hainbat langile talde Las Conchas, La Salve eta Matamoroseko gainetatik jaisten hasi ziren, Ortuellan biltzeko asmoz. Ortuellarako bidean oihuka egin zuten: ‘behera barrakoiak, behera kuartelak, gora greba, gora meatzte ingurua, zortzi orduko lana!’. Bederatzi eta erdietan Ortuellako plazan

3.000 langile inguru bildu ziren ‘behera inposatutako dendak!’ (kantinak) oihukatuz. Gero, grebalariek errepidez Desierto aldera jo zuten –gaur egungo Barakaldo– neurrigabe oihu hauek botaz: ‘behera kuartelak, kanpora inposatutako dendak, gora meatzarien batasuna, behera burgesak, gora langileak, gora gure bandera!’. Ondoren Portugalete aldera joaten ahalegindu ziren. Han jadanik 9.000 langile inguru zeuden zain, baina forelek, guardia zibilek eta Garellanoko militarren bi konpainiek, baionetak eskuetan, galarazi egin zieten, eta langileak inguruetakoa gainetan barreina sakabanatu ziren”.

Hogeita hamar bat meatzariko talde batek errepresio indarrak baztertzea lortu eta La Bizkaia, Nerbioiko Ontziolak eta Labe Garaiak enpresetara iris- tean hango langileei grebarako deia egin zien. La Bizkaian tentsio handiko uneak izan ziren. Bilbo-ko egunkariaren arabera, grebalari talde handi bat guardia zibilak eta foralak zaintzen ari ziren enpresa hartan sartzen saiatu zen. Errepresio

Barrakoiak kentzea eta
jakiak kantinetatik kanpo
erosteko eskubidea izan zen
grebarekin egindako lehen
aldarrikapena

indarrek eragozteko ahaleginak egin zituzten baina langile kopuru handi hura harrika hasi zitzaion guardiei eta haiek armekin erantzun zuten. Tiroketen ondorioz langile bat hil eta beste zazpi zauritu zituzten. Guardia foral batek harrikada jaso zuen buruan eta zauri larriak izan zituen. Berehalaxe, La Bizkaia eta Nerbioiko Ontziolak-eko langileak greban jarri eta Labe Garaiak fabrikara joan ziren; hango langileek ere greba hasi zuten. Hiru enpresetako plantillek ia 4.000 langileko kopurua osatzen zuten. Hurrengo egunean, maiatzaren 10ean, grebalariek 21.000 inguru ziren. Hain kopuru handiari aurre egin ezinik, errepresio indarrek Loma jeneralari deitu zioten langileen altxamenduarekin bukatu eta gerra egoera deklaratu zezan. Baina hala ere, grebalariek hilaren 16an Bizkaiko hiriburuko hainbat lekutan lana gelditzea lortu zuten; besteak beste Olabeagan, itsasadarreko fabriketan eta zama lanetako nasetan.

El Noticiero Bilbainok dio azkenean meatzarien ordezkariak Loma jeneralarekin elkartu eta jenerala barrakoiak bisitatzera joatea lortu zutela. Jeneralak “etxebizitza” haietan sentitutako higuina hitz hauekin adierazi omen zuen: “Txerriek ere ez dute halako etxerik merezi”. ■



Henriette Aguerre

Donibane-Ziburuko ikastolako zuzendaria

«Gure publikoa aldatzen ari da»

Seaskako ikastolek, Ipar Euskal Herrian bereizgarriren bat duten ikastetxe askok bezala, ateak zabaltzen dituzte urtero garaioan. Zentroetara bertaratzen direnei murgiltze sistemaz, haur txikien harreraz, antolatzen diren kanpo ekintzaz, dena delakoaz ematen dizkiete azalpenak guraso eta irakasleek. Matrikulazio kanpaina baino gehiago, 35 urtetako esperientzia taularatzea izaten da.

GARBINE UBEDA GOIKOETXEA

**Nola antolatzen da Ateak Zabali-
lik eguna?**

Lehen urratsak Garapen taldeak egiten ditu, hau da, ikastoletako irakasle nahiz gurasoz osaturiko lan taldeak. Gure mezua nola eta zein egunetan zabaltzea nahi dugun finkatzeko, hainbat bilera egiten ditugu.

Orain dela hiru urte, eskualdeka biltzea erabaki genuen. Pentsatu genuen ikastola bakoitzak bere esfortzua egin beharrean hobe zela ekintzak multzoka prestatzea. Gure kasuan, sei ikastola bildu ginen: Sara, Senpere, Azkaine, Urruña, Hendaia eta Donibane-Ziburu.

Nola egiten da deialdia?

Herri ttikietan ahoz aho, pankartak ere baliatzen dira... Gure eskualdean afixak eta triptikoak inprimatu izan ditugu. Lehenak saltokietan eta jendea biltzen den gunetan ipintzen dira eta triptikoak banatu egiten dira. Prentsari dagokionez, zentro bakoitzak komunikabide baten ardura hartu zuen orain hiru urte eta horrela banatu zen lana.

“Egiazko elebitasuna” saltzen duzue.

Haurrek euskara ikasteko eskolarik efitkazena ikastola dela zabaltzen dugu gure mezuan, ikastolan ikasten dela hobekien, baina ez euskara bakarrik, baita frantsesa ere. Horrek erran nahi



baitu, hamaika urte bete eta hemendik ateratzen direnean, haurrek bi hizkuntzak berdin menperatzen dituztela, bai ahazkoan eta bai idatzian.

Guraso erdaldunei bereziki nabarmentzen diegu ikastola ez dela euskaldunen eskola bakarrik. Batzuek pentsatzen baitute euskaraz ez dakienak ezin duela bere haurra ikastolara ekarri, ezingo dutela ikasketetan segitu. Pasa nahi dugun mezua horixe da: gurasoek ez badakite ere, haurrek ikastolan ikasiko dutela euskara, horixe baita gure komunikazio hizkuntza.

Bistan dena, haiek ere indar apur bat egin beharko dute, irekiak izan beharko dute eta haurrari euskara ikasteko baliabideak ipini: CDak eta DVDak erosiz, euskaraz egiten diren agerraldietarat joanez, euskal telebista begiratzuz... Gurasoek laguntza handia eman diezaiokete haurrari, nahiz eta haiek euskaldunak ez izan.

Zer esaten diezue frantsesari buruz?

Frantsesa beste eskoletan baino guttiago eta beranduago lantzen den arren, besteek bezala menperatzen dute. Azken finean oren horiek ongi emanak badira, aski izaten da, frantsesa ikastoletatik kanpo denean entzuten baitute eta gehienentzat etxeko hizkuntza ere bai baita. Familia batzuetan biak dituzte, frantsesa eta euskara. Oso gutti dira euskara hutsean aritzen direnak. Hori-
xe da gure errealitatea.

Garapen taldeak, beraz, zabalduko den mezua eta modua lantzen ditu. Hortik sortzen diren gastuak nork ordaintzen ditu?

Garapen taldeak proiektua eraiki behar du eta aurrekontua prestatu, zenbat kostako den jakiteko. Hori Seaskari aurkeztzen zaio, eta Seaskak daukan buxetaren arabera laguntza ematen du. Aurten eskatu dugun guztia onartu zaigu.

Emaitza ona izaten al du kanpainak? Jende asko hurbiltzen al zaizue?

Hurbiltzen dira, bai. Ez dira anitz, beharbada, baina hurbiltzen dira eta balio handikoa dela pentsatzen dugu. Gure ikastolak normalizatzen ari dira, gizartearen beren lekua hartzen ari dira eta jendea beldurrik gabe etortzen da orain.

Lehen militanteen eskola zela pentsatzen zen. Orain gure publikoa aldatzen ari da. Ikastolak ireki egin dira eta denetarik heltzen da.

Zer egiten da ikastolako ateak zabaltzen direnean?

Irakasle eta gurasoek elkarrekin, kanpoko jendeei harreara egiten diegu. Irakasleok gure hezkuntza proiektua eta sistema nola diren azaltzen dugu: haurrek zer eta nola ikasten duten. Gurasoei, berriz, lekukotasuna ematea eskatzen diegu, ikastolaren izaitea nola bizi duten, euren haurrei nola dihoakien... Haurrek ere beren lantxoak prestatzen dituzte zenbaitetan —antzerkiak, poesia emanaldiak...—

Zeintzuk dira gurasoen kezka nagusiak?

Erdaldunentzat etxeko lanak dira kezka nagusia, euskaraz jakin gabe haurrak nola segitzen ahal diren, ariketekin nola lagundu... Kasu horretan inportantea da esperientziak azaltzea, gurasoak euren artean mintzatzea, hobeki ulertzen baitute elkar.

Nola hartzen dituzte azalpen horiek?

Gehienetan ongi pasatzen da, haurrek izaten dituzten lanak errazak izaten baitira, ikastolan landutakoak, irakurtzeko edo buruz ikasteko lantxoak, euskararik ez dakienak ere segimentua egiteko modukoak.

Gerta daiteke zailtasuna duen haurren batek laguntza handiagoa behar izatea. Arazoa denean gurasoengana jotzen da berehala. Elkarrekin mintzatuz eta oztupoak ikusten

dituztelarik, aterabideak miatzen dituzte elkarrekin. Konponbideak beti badira.

Ikasle talde ttipiak izan ditu beti Seaskak, bereziki Ama Eskolan. Ikastolen aldeko publizitate garrantzitsuenetako izan da hori, hain justu. Baina egoera aldatzen ari da, Hezkunde Nazionala irakasle lanpostuak kentzen ari da... Egia da. Ahal bezain baldintzarik onenak eskaintzen saiatzen gara beti. Irakasle posturik aski ez delarik laguntzaileak hartzen dira, haur asko

diren geletan irakasleari laguntzeko.

Horiek ez ditu Hezkunde Nazionalak bere gain hartzen, ezta bi urtetik beherako haurren irakasleak ere. Lanpostu horiek ikastola bakoitzak ordaintzen ditu, alegia gurasoek, edota bestela Seaskak, inoiz Herriko Etxeak, Miarriz kasu, baina oso guttitan.

Postu murrizketari buruz, dena den, erran behar da ez dugula amore emanen; behar diren salaketa, aldarrikapen eta mobilizazio guztiak egingen ditugula, gure hezkuntza kalitatea ezin baita jokoan jarri. ■

Babeslea: Bergarako Euskara Zerbitzua



Begarako Udala

**Begarako Udala,
euskarazko komunikabideen alde**

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Eremu erdaldunetik mistora lau udalerri

IRUÑERRIKO (NAFARROA) Aranguren, Galar, Beriain eta Noain Elortzibar herriak aspalditik ari ziren eskaera egiten, eta azkenean, Nafarroako Foru Erregimeneko Batzordeak, 1986az geroztik ukitu ere egin ez den Euskararen Legea aldatzeko proposamena onartu du. Nafarroako Ezker Batuak aurkeztutako lege-proposamena Nafarroa Bai eta PSN alderdiek babestu dute eta UPNk eta CDNk eman dute aurkako botoa.

Hizkuntza gutxituen gaia Frantziako Legebiltzarrean

HISTORIAN AURRENEKOZ Frantziako Legebiltzarreko gai ordenean sartu dute hizkuntza gutxituen auzia. Maiatzaren zazpiko bilkuran Europako

Hizkuntza Gutxituen Ituna izango da ardatz nagusietakoa. Nicolas Sarkozy Frantziako lehendakariak hauteskunde kanpaina ituna berrestearren kontratua dagoela adierazi zuen.

“Hizkuntzen Egituren Munduko Atlas” on-line

OXFORD UNIVERSITY PRESS-ek (Britania Handia) jarri du on-line WALS delakoa, alegia *The World Atlas of Language Structures*. Sarean dagoena 2005ean liburu eta CD-ROM formatuan argitaratu zutena da. Datu-base horretan 2.650 hizkuntzen egiturak aztertzei informazioa dago, 40 hizkuntza aztertzailek egindako lanen bidez. Besteak beste, fonologia, lexikoa eta gramatika ezaugarriak aurki daitezke. Informazio biltegi handia da sarekoa. Alabaina, Sareko ARGIAN erabiltzaile batek kontatu duenez, CD-ROMeko akatsak ez dituzte zuzendu.

TomTom GPSa aurki euskaraz

EUSKARATZEN ARI DIRA. Hala irakurri dugu bederen Mikel Iturriaren *Harrikadak* eta Iban Arantxabalen *Etxebarri* blogetan. Taldean ari dira itzulpenak egiten, grabaketak prestatzen... Datarik eman ez badute ere laster TomTom modeloko GPSak euskaraz gidatuko gaitu.

VI. Tesi Sariak abian

ELHUYAR FUNDAZIOAK ikertzaile gazteen lanak saritzeko antolatu du eta Euskal Herriko edozein unibertsitate-tan 2007an egindako zientzia edo teknologiako doktore tesiaren laburpena maiatzaren 30a baino lehen aurkeztu behar da. Ekainaren 2tik aurrera www.basqueresearch.com webgunean ikusi ahal izango dira lan guztiak eta irabazleen berri ekainaren 16an eman-go dute.

TALAIAN

Hiru egunetik behin langile bat hiltzen da

Munduan egunero 6.000 langile hiltzen dira lan istripuetan edo laneko gaitxotasunen ondorioz. Euskal Herrian hiru egunetik behin langile bat hiltzen da. 2007an 125 langile euskaldun hil ziren. Aurtengo lehen lauhilekoan 30 hil dira, gutxienez. Lan munduan bizi den egoera larriak bat egiten du apirilaren 28an Lanaren Nazioarteko Erakundearen (LANEren) babespean ospatutako Laneko Segurtasun eta Osasunerako Nazioarteko egunarekin. Horregatik, LANEk munduan dauden lan istripuen kopuru orokorra ere eman du. Europan, urtean 167.000 lan-heriotza gertatzen dira, 457 langilek galtzen dute bizia egunero.

Hainbeste langileren heriotza ezin daiteke kasualitate hutsa izan. Akatsak daude ahalik eta irabazirik handiena kosturik txikienarekin bilatzen duen sistema ekonomikoaren egitura. Giza kostuak, langilearen biziak, ez zaizkio axola sistemari. Onartu eta haiekin bizi da, izan ere, heriotza tarteko izanik ere euren negozioak beti dira errentagarriagoak. Aipatutako akats horietako bat, bereziki gazte eta immigrantei eragiten dien prekarietatea eta lanaren aldi batekotasuna dira. Hego Euskal Herriko urteko lehen hiruhilabetekoaren azken datuak dio prekarietatezko kontratuak igo egin direla: modu honetako 12.642 kontratu gehiago daude aurreko urteko garai berean baino eta 2.639 kontratu mugagabe gutxiago. Euskal enpresetako eguneroko lan historiari bermatzen du prekarietatearen hilkortasuna. Atentatu baten aurrean bizitza hain sutsuki defendatzen duten politikariek zer egiten dute euren legebiltzarretan langileen bizitza eta osasuna defendatzeko? Bestaldera begiratu.

Juan Mari Arregi

BAHEA

Irati Jimenezek Berrian esanak: “Ez dut nahi euskara garbia. Euskara zikina nahi dut, pornografia. Egunkari faxistak nahi ditut euskaraz eta errieta gordina, supermerkatuaren ilaran haserretzen diren andreen artean. Euskaraz artikulu iraingarria irakurri, euskaraz liburu txarra, euskaraz kultura merkea, euskaraz telesail txotxoloa, euskaraz Miss EzDakitZer lehiaketa negargarria. Euskaraz abesti jasangaitza. Euskaraz zine aktore guapoei buruzko idatziak hamabost urteko neskatoen koadernoetan. Euskaraz esatea batek ‘españolista zikina!’ eta euskaraz besteak ‘terrorista makurra!’”.

Aitzol Altuna historia ikertzaileak

Berrian esanak: “Diglosia hutsean bizi gara. Gizartearen ahalegina ez da nahi-koa, historiak frogatzen duenez.

Gaelikoak berak ere etorkizun hobea du. Edozein gerra edo kontrako egoera politikoa agertu, eta euskarak behera egingo du, eta etorri, etorriko dira. Ez dugu babes politikorik, eta horrela ez dago etorkizunik”.

Funanbulismoa, labankadak eta ur korronteak

FUNANBULISMO politikoa harrigarria da herritarraren begietara eta horretan jeltzaleak maisu aurreratuak dira. Gaueko ilunaren xarma azaltzeko gai da buruzagi bat eta hurrengo goizean beste batek argiaren lilura deskribatuko du, alderdiaren ardatza bien arteko oreka posibiltan dagoela erakutsiz.

Imazek eta Egibarrek ordezkatu dituzte irudiok EAJn azken urteetan, baina lehia posizioetan ezik, hurbilagoetan ere praktikatzen da orekaren etengabeko ariketa hori. Jose Luis Bilbao eta Iñigo Urkullu dira horren erakusle publikoenak. Bilbaok Ibarretxeren kontsulta ez dela bideragarria une honetan eta hirukoa jota dagoela. Urkulluk, lehenengoaren hitzak gezurtatu barik, PSOE-EAJren lokomotoreen talka iragarritz, Moncloak Ajuria Enearekin negoziatu ezean.

Herritarren hizkuntzan, Bilbaok labankada sakana jo du lehendakariaren sabelean eta Urkulluk labana apur bat atera du. Eusko Jauriaritzatik Miren Azkaratek hirukoaren osasuna azpimarratu zuen, labanaren zorrotza aipatu barik.

Ez da EAJren buruzagitzatik hirukoa zalantzan jartzen den lehen aldia, iazko abuztuan, artean Iñigo Urkullu EBBko bozeramale zela, errieta publiko gogorra egin zien EA eta EBri, EAJren aurkako mezu desleialekin jarraituz gero hiruko gobernu bertan behera geratuko zela iragarritz. Orain arteko gisako tentsio unetan Ibarretxe lehendakaria atera izan da azkenean hirukoak gizarte ubide nagusia ordezkatzeko duela esanez eta hurrengo legealdirako ere formularen baliogarritasunari eutsiz. Oraingoan, ikusgai da lehendakariaren erreakzioa zein izango den, baina ezin uka posizio zailean dagoela, bere gobernuaren bide

orria eta EAJko buruzagitzan aliantza aldaketarako dagoen gogoaren artean harapatua.

EUSKAL POLITIKAREN ur sakonetan hiru korronte nagusi daudela azpimarratu ohi da azken 30 urteetako une giltzarrietan. Azken negoziazio saioan hirukiaren erpinen metafora erabili zen gauza bera irudikatzeko: EAJ, PSE-EE eta ezker abertzalea dira hiru erpin horiek, edo bestela esanda, elkarren aurka olatuak jaurtitzen dituzten hiru korronte indartsuak. Eta hiru korronte horien arteko borroka, negoziazio, itun eta solasak etengabeak izan dira azken 30 urteetan.



LUIS JAUREGIALTZO/ ARGAZKI PRESS

Orain arte denek onartu dutena egia bada, ezker abertzaleko korrontearen azaleratzea saihestea ezinezkoa da. Legeak agintzeak ez du zentzuzkoa bihurtzen, ez eskubide zibilen ikuspegitik ez politikoki, Herri Batasunaren 30. urteurreneko ekitaldia indarrez desegitea. Bare edo bortitz urak topatzen du nondik azaleratu.



Atxaspi hotela

Bittiria kalea 24 • 31770 LESAKA
Tel.: 948 637 536 • www.atxaspi.com



Hazi ez, hertu: gutxiagorekin hobeto bizitzeko

Hazkunde ekonomikoa, planeta mugatuaren neurrietara egokitu nahiko lukeen hazkunde iraunkorra barne, kritikatzetik hasi eta beren bizimodua gutxiagorekin pasatzeko moduan antolatu dutenak asko dira munduan. Produksioa eta kontsumoa txikiagotzea eskatzen duten jendeak dira.

DÉCROISSANCE KONTZEPTUA nola eman euskaraz? Gaztelaniaz “decrecimiento” aipatzen dute, ingelesez “downsizing”. Gure artera ideia oso aspaldi ez dela iritsi zen, eta euskaraz irakurri ditugu “gutxiagotzea” eta “txikiagotzea”. Bada beste hitz bat oso egokia litzatekeena: “hertzea”. Hertu da puzturen kontrakoa, zartako bat jasotakoan behatza handitu egiten zaigu eta sendatu ahala hertu.

Hori da hain zuzen ere garapenaren kritiko askok proposatzen dutena. Frantzian aspalditik da ezaguna *Décroissance* aldizkaria, izena mugimenduari hartu diona, giro alternatiboetan ezaguna. Baina garapenaren kritikak halako indarra hartu du, ezen *Courrier International* astekari formalak ere –*Le Monde* egunkariaren enpresarena da, horrela orekatu nahi dute *Le Monde Diplomatique* hilabetekari erradikalagoaren zama– zenbaki berezia eskaini baitio: “Lan gutxiago egin gutxiago irabazi eta hobeto bizitzeko”.

Astekariaren orrietan ohartzen da irakurlea kontzeptu beraren inguruan hamaika hitz erabiltzen direla munduan. Mugimenduak ere anitzak baitira. Anglosaxoi jendeak *downshifters* eta *downsizers* izenez bataiatu ditu bizimodu xumeagoaren aldeko apustua egin dutenetako batzuk, mantsotzearen edo txikiagotzearen aldekoak alegia.

Kontsumismoaren kritikatik abiatuta egin diren hautu pertsonalak bezala

munduan antolatu diren taldeak oso anitzak dira. Frantsesezko Wikipedian begiratzen baduzu, *décroissance* da kontzeptu politiko, ekonomiko eta sozial bat gaurko kontsentsu politikoari kontrajartzen zaiona, hazkunde ekonomikoa ona dela dioenari, alegia. Txikiagotzearen aldekoek proposatzen dute kontsumoa eta produkzioa gutxitzea, oinarrituz borondatezko xumetasunean horrela baimentzeko klima, ekosistema eta gizakiekiko errespetua.

“Borondatezko xumetasun” horretan –ingelesez *simple living* esaten dute, bizimodu xume edo xalaa–, arakutzen hasiz gero, berriz, munduan ezin konta ahala talde eta iritzi aurkituko dituzu. Hasi erlijio nagusietako profeten aipamenetatik, segi Asisko Frantzisko edo Mahatma Gandhirekin, eta munduko leku askotan diruaren ordez bestelako truke moduak erabiltzen dituzten jarduera alternatiboetaraino.

Hautu hau egin dutenetan badira adin eta ofizio guztietakoak, sarritan bizimaila oneko jendeak, lan askorekin asko irabazita gaizki bizitzea baino gutxiago egin, gutxiago gastatu eta bizimodu askeagoa gozatzeko erabakia hartu dutenak. Horiei erantsi behar zaizkie azken urteotan prezioen garestitze orokorrarekin eta azken hilabeteotan gainera krisi ekonomikoaren zantzuekin estuago bizitzea erabaki dutenak.

Beste batzuek aldaketa egin dute kontzientzia ekologikoak eramanda. Garapen jasagarri edo iraunkorra bezalako kontzeptuek kasik deus berririk ekarri ez dutelakoan, asko dira dagoeneko sinesten ez dutenak eguraldiaren eta ekologiaren krisia konpondu ahal izango direla teknologia berri mirakuluzkoei eta energia berriztagarriei esker, aitzitik, gutxiago kontsumitu beharra dagoela, eta kontsumitu ere bestela.

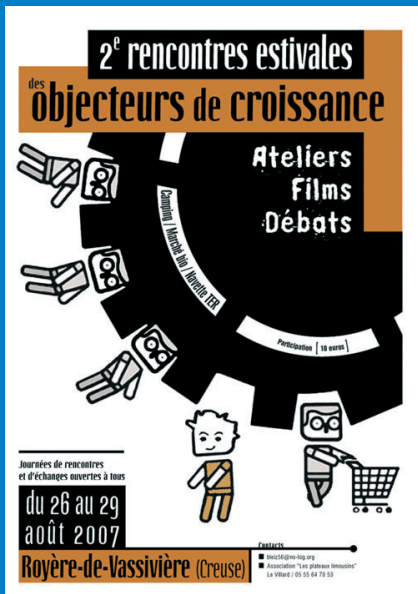
Ugazabak dio pedalei eragiteko

Kontsumoa gizendu ordez mehetzeko jokabidea mila eratan mamtzen da. Batzuek lan orduen murrizketa hitzartu dute beren enpresekin. Edo autoak partikartzen hasi dira besterekin. Jate-txeen ordez taldean antolatutako otordu eta festak deskubritu dituzte beste batzuek. Badira bakarka edo taldeka baratzeak lantzen hasi direnak.

Gainerako alorretan bezala konpromiso sozialari dagokionez ere jarrera ezberdinetako *downsizerrak* daude. Askok lan murrizketa baliatzen dute familian gehiago egoteko, haurren hezkuntzan murgiltzeko, edo norbere burua jatzeko. Beste batzuk askoz militanteagoak dira, auzo baratzeak sustatzen dituzte, edo kontsumoaren kontrako aktibismoan eragiten dute, kritika sozial gogorragoan.

Badira joera anarkistakoak, badira kristauak. AEBetako San Franciscon





Ezkerreko afixa Frantziako *Décroissance* aldizkariak plazaratu zuen. “Zuk ere parte hartu garapen iraunkorrean” dio testuak ironiaz, irudian siderurgiako usina erraldoi baten aurrean bi langile dena berde kolorez tintatzen hastera doazenean. Garapena, delako garapen iraunkorra barne, kritikatzaren duten taldeak mundu osoan ari dira zabaltzen eta klase askotako kanpainak antolatzen dituzte. Eskuineko afixak erakusten du Garapenarekiko Objektore taldeak iazko abuztuan Frantzian antolatutako jardunaldiatarako deialdia.

bada Compact izeneko taldea urtean behin ezer erosi gabeko eguna ospatzen hasi eta 2005etik aurrera taldeka antolatzen duena ezer erosi gabe urte oso batez irautea.

Beste mugimendu bat *transition town* edo aldatzen ari diren herriena da. Irlandako Kinsale herrian hasi ziren, permakultura lantzen zuten ikasle batzuek herrian gero eta energia gutxiago kontsumitzeko egindako proiektu batetik partituri.

Udalaren laguntzarekin 15 urterako plana egin dute Kinsalen, elikagaiak, nekazaritza, energia, eraikuntzako materialak... lehen oso hurbil egiten eta orain oso urrunetik garraiatzen den guztia berriro etxean ekoizteko. Mugimendua gero Ingalaterrako Totnes herrira zabalduta zuten, eta

dagoeneko 21 herri daude trantsizioan, gehienak Britainia Handian.

Kontsumoaren kontrako eta txikia-gotzearen aldeko mugimenduon estiloak maiteko dituzu ala ez, baina eguneroko bizimoduaz zure buruari zorrotz galdetzeraz eramango zaituzte. Ez herritarrak bakarrik, indar ekonomikoak ere hasi dira kezkatzen kritiko hauen eraso ideologikoarekin.

Eguberriotan Suediako patronalak orri osoko publizitateak paratu ditu egunkari nagusietan, kontsumismoaren kritika egiten dutenei erantzuteko. Haurrentzako ipuin moduan osatutako iragarkiak izan omen dira, kontatuz nola Eguberrietako erosketak boikotatuz gero munduko beste muturrean beharrean ari den langile gizagajoari bere lanpostua kentzen

zaion. Antza, polemika bizia izan da ondoko egunetan Suediako prentsan.

Kontsumoa adikzio moduan psikologo eta psikiatra askok aztertu izan dute. Tim Kasser da horietako bat. Psikologo amerikar honek grafiko berean ipintzen ditu kurba batean irabaziaz biztanleko eta bestean “oso zoriontsu” direla diotenak. Irabazien kurba gero eta gorago doa eta aldiz zoriontsu sentitzen direnenak berdintsu dirau. Kasserrek gehiegizko kontsumoa esplikatzeko du segurtasun faltarekin, publizitateak eta gizarte barruko norgehiagokak jendeengan eragiten duen estatusunarekin.

Baina kontsumoa ez da erabaki edo arazo pribatua soilik. George Monbiot idazle eta ekologista ezagunak idatzi du: “Gobernuek asko maite dute hazkundera, horrek baimentzen dielako desberdintasunak ez borrokatzea. AEBetako Funts Federaletako buru izandako Henry Wallich-ek aitortu zuen hazkundera dela batzuen eta besteen irabazien artean dagoen ezberdintasunaren ordezkoa. Bai, hazkundera protesta itotzen duen droga politikoa da, estatuei baimentzen die aberatsak estuago ez hartzea. Ekonomia zuzenagoa eta iraunkorragoa eraikitzeke oztupoa da hazkundera”.

Monbioten ustez, hazkundera gelditzeko unea da hau. Baina diskurtso politikoa antolatzen dutenek beren buruetan ez daukatediru gehiago irabaztea besterik. Zer suntsitua bada goen bitartean, aurrera dirau gero eta gehiago irabazteko lasterketak. ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.



**Konfiantza
delako
garrantzitsua**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNE
OPTIK**

Hernani kalea - 20004 DO
e-posta: zinkunegi@euskadi.net
TEL.: 943 420 624

G A R R A N T I A

Inma Errea

(In)dependentzia

Nafarroan 180.000 pertsona omen daude independente bizi ez direnak. Zakuan sartzen dira adingabeak oro, adineko anitz –gehienak?– eta menpekotasun-mota batek edo bestek jotako guztiak. Nafarren ia heren bat menpeko bizi da, beraz, besteek eman behar dieten laguntzaren beharrean. Nafarroaz ari naiz, baina pentsatzekoa da inguruko erkidegoei buruz ere antzeko kontuak atera daitezkeela.

Menpekotasunen arazoa ez da aztertzeko erraza, dependentziak berez askotarikoak baitira, eta menpeko bizitzea bera zer den zedarritzeko zaila delako. Gauza bat argi dago, hala ere: menpekotasunei buruz mintzatzen hasita, errealitate oso diferenteak aipa baditzakegu ere, hedabideek gehienetan beren kabuz baliatu ezin diren adinekoen eta gaixoen arazoak ekartzen dituzten hizpidera.

Adingabeen menpekotasuna alde batera utzita, hori, kasu gehienetan, zorionez, denborarekin pasatzen den dependentzia baita –gizartean gazteenak Peter Panen edo *Latorrizko Danborrako* Oskarren eredu-tara lerratzeko joerak nagusitzen ez badira behinik behin...–, helduen eta, batez ere, zaharren menpekotasunaz ariko naiz hemen. Batetik, gure artean pil-pilean dabilelako eztabaida, errealitate horri eman behar zaizkion erantzunei buruz, eta, bestetik, afera hurbiletik ezagutzea tokatu berri zaidalako. Hurbiletik ezagutu beharrak gizarte-eztabaidan ukitzen ez diren alderdi ezkutuagoak ekarri dizkit begien bistara.

Zaharretxeak –edo, hizkera ustez zuzenagoan, adinekoen egoitzak nahiz gerontologia-zentroak– menpekotasunen arazoari aurre egiteko habe printzipaletako bat dira. Halako tokietan, erakunde publiko zein pribatuen mende, haien premiak beraien kabuz ase ezin dituztelako beren betiko etxeak utzi dituzten adineko pertsonak bizi



MIKEL SAIZ

dira, besteen eskuetan jarrita haien dirua eta konfiantza osoa. Zaharretxeetan, bizi-modu nahiko kolektibizatua daramate hain justu zaharretxera iritsi arte etxeko pribatasun hertsian bizi izan diren gizon eta emakume askok, eta hori da niregan harridura sortzen duen lehen gauza: haien etxeetan sarturik eta batzuetan pentsamolde indibidualistetan gotortuta bizi izan diren eta kasu askotan harreman sozial urriak izan dituzten pertsona horiek zaharretxeko bizimodu kolektibizatuan aise samar moldatzen direla ikustea.

Benetan diot: nik ez dakit hain erraz onartuko nukeen egoera hori. Are gehiago: ez dut uste haiek bezala onartuko nukeenik. Eta are gutxiago onartuko nuke halako tokiei maiz darien kutsu paternalista.

Izan ere, bertako antolamendua ona eta zerbitzuak bikainak direnean ere, zaharretxeetako jarduna –aisia barne– goitik behera egoten da antolaturik, eta nahiz arduradunek jarduera guztiak han bizi diren pertsonen hobe beharrean bideratu, despotismo ilustratu moduko baten antza du toki horietako barne-eraketak: dena egiten da egoiliarrendako, baina haiei galdetu gabe. Bigarren harridura sortzen du niregan horrek: egoiliarrek oro har –herritarrek gizartean nola?– nahiko ongi

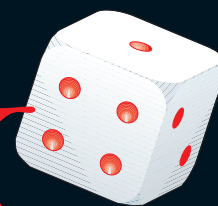
onartzen dute sistema, eta ez dute eskatzen parte hartzea, hein batean haiena den dirua baliatuta arduradunek hartzen dituzten erabakietan.

Ez dakit zaharretxeak gure gizartearen isla ote diren, baina edonola ere zer pentsatu ugari ematen dute. Seguru bainago dependentziei eman beharreko erantzunak ez direla soilik ekonomikoak edo asistentziazkoak. Gizarte benetan demokratiko batek beste zenbait konturi ere heldu beharko lioke. Esaterako, menpekotasunek jotako pertsonen burujabetza bermatu beharko luke, eta batez ere, haien partaidetza, haiei beraiei dagozkien erabakietan. ■

«
Ez dakit zaharretxeak gure gizartearen isla
ote diren, baina edonola ere zer pentsatu
ugari ematen dute. Seguru bainago
dependentziei eman beharreko erantzunak
ez direla soilik ekonomikoak
edo asistentziazkoak
»

ASTE HONETAKO

zozketa



Gainsbourg gainbegiratzuz

II. Euskal Musika Zikloa

Maiatzaren 10ean
Azkoitiko Baztartxo antzokian
2 harpidedunentzat
bina sarrera

www.hotsak.com

1

Jolastoki jatetxea

Afaria bi lagunentzat

Makalen etorbidea, 24 - Neguri
Getxo, BIZKAIA

www.jolastoky.com

2

Tarpoon urpekaritza

2 lagunentzat
"urpekaritza bataioa" opari

Kirol portua, A lokala - 7
Getxo, BIZKAIA

www.divetarpoon.com

3

Urdazubiko lezeak

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Leorlas auzoa, z/g
Urdazubi / Urdax, NAFARROA

4

illimani

2 liburu opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

UR URDAIBAI

- Justo Ezenarro Mugaguren (Bilbo)
- Jose Garaizabal Aizpurua (Elorrio)

TXAPELA BURUAN TA IBILI MUNDUAN

- Eva Ruiz de Galarreta Crespo (Noain)
- Gorka Moreno (Zornotza)
- Maite Urkia Inza (Legazpi)

DONOSTIAKO AQUARIUMA

- Larraitx Mitxelena Erize (Oñartzun)
- Iñaki Urutxurtu Fernandez (Antsoain)
- Jose Garaizabal Aizpurua (Elorrio)
- Fernando Landaburu Gomez (Portugalete)
- Aintzane Linaza Etxebarria (Gasteiz)

TXIKI POLIT JATETXEA

- Alaitz Katarain Azaldeggi (Idiazabal)

KIROLAZ BADAKIT

- Santurtziko Udal Euskaltegia (Santurtzi)
- Xabier Basauri Olaortua (Elgeta)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

berriak 5 urte

Zatoz
gurekin ospatzera!

Eskualdez eskualdeko
ekitaldiak

- *BERRIAk 5 urte. Bideoa*
- *Hitzaldia. Aurrera begirako erronkak*
- *Mokadua*

berria

luzatu bostekoa

Eguna	Eskualdea	Herria	Tokia	Ordua
2008/04/15	Buruntzaldea	Andoain	Martin Ugalde kultur parkea	20:00
2008/04/17	Busturialdea	Gernika-Lumo	Elai Alai aretoa	20:00
2008/04/22	Nafarroa Beherea / Zuberoa	Donibane Garazi	Faustin Bentaberri aretoa	20:00
2008/04/23	Donostia	Donostia	Doka kafe antzokia	20:00
2008/04/24	Sakana	Altsasu	Gure Etxea aretoa	20:00
2008/04/29	Lea-Artibai	Ondarroa	Kafe Antzokia	20:00
2008/05/06	Bilbo	Bilbo	Kafe Antzokia	20:00
2008/05/07	Baztan / Malerreka / Bortziriak	Bera	Kultur etxea	20:00
2008/05/08	Bidasoa	Irun	EKT elkarte	20:00
2008/05/13	Durangeldea	Durango	Plateruena kafe antzokia	20:00
2008/05/14	Tolosaldea	Tolosa	Kultur etxea	20:00
2008/05/15	Gasteiz	Gasteiz	Artium	20:00
2008/05/20	Debagoiena	Arrasate	Kulturate	20:00
2008/05/21	Iruñerria	Iruñea	Maisonnavé hotela	20:00
2008/05/22	Debabarrena	Eibar	UEU Markeskua jauregia	19:30
2008/05/27	Lapurdi	Baiona	Euskal Museoa	20:00
2008/05/29	Aiaraldea	Laudio	Basalarrina elkarte	20:00
2008/06/04	Urola Kosta	Zarautz	Sanz Enea	20:00
2008/06/05	Uribe Kosta	Getxo	Villamonteko kultur etxea	20:00
2008/06/10	Goierrri	Beasain	Udaletxeko batzar aretoa	19:30
2008/06/12	Lizarrak / Erribera	Lizarrak	Fray Diego kultur etxea	19:30
2008/06/17	Oarsoaldea	Errenteria	Reina aretoa	20:00

2008/06/21 Ekitaldi Nagusia

Donostia

Kursaala

18:00